

Stenografisch verslag van een openbaar verhoor in het kader van de parlementaire enquêtecommissie Woningcorporaties op 12 juni 2014 in de Enquêtezaal van het Logement te Den Haag.

Gehoord wordt: de heer Erik Staal

Aanvang: 13.00 uur

Voorzitter: Van Vliet

Griffier: Esmeijer

Verder zijn aanwezig de commissieleden Bashir, Groot, Hachchi, Mulder en Oskam.

De **voorzitter**: Goedemiddag. Aan de orde is het openbaar verhoor van de heer Staal. Goedemorgen mijnheer Staal, ik heet u welkom namens onze parlementaire enquêtecommissie Woningcorporaties. Onze commissie doet onderzoek naar de opzet en de werking van het hele stelsel van woningcorporaties, ook naar incidenten die plaatsvonden. We willen weten wat er is gebeurd, hoe dat kon gebeuren en wie daarvoor verantwoordelijk zijn. Vandaag concentreren wij ons op de casus-Vestia. In dat kader wordt u hier gehoord als getuige, mijnheer Staal. Dit verhoor vindt plaats onder ede. U hebt ervoor gekozen om de belofte af te leggen dat u de gehele waarheid en niets dan de waarheid zult zeggen.

Ik verzoek u te gaan staan en mij na te zeggen: dat belof ik.

De heer **Staal**: De hele waarheid en niets dan de waarheid, dat belof ik.

De **voorzitter**: Dan staat u nu onder ede. Ik verzoek u de microfoon aan te laten staan. Wij beginnen met het openbaar verhoor. Verschillende leden van de commissie willen wat vragen stellen. Ik stel voor dat we gewoon beginnen.

U was als enig directeur-bestuurder jarenlang eindverantwoordelijk voor woningcorporatie Vestia en de rechtsvoorgangers van Vestia. Dat is een periode van ongeveer twintig jaar. Vestia is ontstaan door een verzelfstandiging van het Gemeentelijk Woningbedrijf Den Haag. Die verzelfstandiging hebt u zelf geleid. Onder uw leiding groeide Vestia, mede door een aantal fusies, uit tot de grootste woningcorporatie van Nederland. Begin 2012 betekende dat dat Vestia bijna 90.000 woningen verhuurde. In 2011 komt Vestia in grote financiële problemen. Het gaat bijna failliet en uiteindelijk verdampt met de afkoop van de derivatenportefeuille zo'n 2 miljard euro aan volkshuisvestelijk vermogen. Dit debacle vormt eigenlijk de directe aanleiding voor de parlementaire enquête naar de woningcorporaties. Onze enquêtecommissie doet aan waarheidsvinding. De wet heeft ons ook vergaande instrumenten gegeven om die werkzaamheden uit te kunnen voeren. Een openbaar verhoor onder ede behoort daar zeker ook toe. Voorafgaande aan het verhoor wil ik namens de commissie benadrukken dat we al heel veel onderzoek hebben gedaan, ook naar de casus-Vestia. We hebben dus al heel veel kennis opgebouwd. We weten veel. Om die reden zullen wij de vragen in dit openbaar verhoor toespitsen op twee hoofdthema's: de derivatenportefeuille bij Vestia en met name hoe deze tot stand kwam, en alles wat te maken heeft met uw positie als bestuurder en de beloning die u daarvoor ontving. Namens de commissie verzoek ik u, daar kort en zakelijk op te antwoorden, wanneer dat gevraagd wordt.

In september 2011 wordt bekend dat Vestia in grote financiële problemen verkeert als gevolg van de zeer grote derivatenportefeuille. Die heeft dan een grote negatieve marktwaarde. Door de verder scherp dalende rente moet Vestia ook geld storten bij banken. Dat zijn de zogenaamde margin calls ter zekerheid en afdekking van de derivaten. Dat is geld dat Vestia op dat ogenblik niet meer zelf in kas heeft. Dat leidt ertoe dat het Waarborgfonds Sociale Woningbouw, het WSW, op 26 september 2011 een bedrag van ruim een miljard euro ter beschikking stelt, geborgd althans, aan Vestia om dit geldtekort op te vangen. Kunt u kort uitleggen hoe het ooit zover heeft kunnen komen dat Vestia voor meer dan een miljard euro moest aankloppen bij het Waarborgfonds voor die liquiditeitstekorten?

De heer **Staal**: Ja, dan neem ik u graag even mee terug in de tijd. Vestia heeft in de vele jaren dat zij heel actief in de volkshuisvesting was, veel investeringen gedaan. Dat was ook op verzoek van de overheid, zou je kunnen zeggen, om in de volkshuisvesting veel goede prestaties weg te zetten. Belangrijk is dat Vestia daarvoor ook geld nodig had. Over het algemeen gaat het bij het investeren in onroerend goed, of het nu maatschappelijk onroerend goed of sociale woningbouw is, om enorme bedragen. U refereerde er net aan dat Vestia groot was. Dat klopt, maar daar wil ik straks nog wel iets aan toevoegen. Het volume van Vestia heeft ervoor gezorgd dat wij altijd wel een financiële ruimte moesten hebben om te voldoen aan de opgave die niet alleen wij ons stelden, maar die anderen ook van ons verlangden. Dat betekende dat er elk jaar -- dat is de procedure -- bij het WSW overleg plaatsvond -- of dat nou bij ons of bij het WSW was, laat ik even in het midden -- om na te gaan in hoeverre er in de komende jaren een afdekking nodig was om leningen die wij wilden aantrekken, te borgen. Dat was het zogenaamde gesprek om de faciliteringsruimte. Dat stelde Vestia in de gelegenheid om te zien of wij de financiële verplichtingen die wij wilden aangaan om te investeren in de woningbouw, zouden kunnen realiseren. Alle jaren is daar door het WSW positief op gereageerd.

U brengt mij nu naar de situatie van 2011. Zoals in vorige jaren gebeurde het dat de afspraken rondom de faciliteringsruimte niet altijd aan het begin van het jaar plaatsvonden, wat eigenlijk wel de gewoonte was. Meestal gebeurde dat later in het jaar, maar altijd werd Vestia daarin gehonoreerd voor wat betreft het verzoek om die faciliteringsruimte. In 2011 zijn er ook gesprekken met het WSW geweest om opnieuw voor 2011 die faciliteringsruimte vast te stellen. Ik heb begrepen, niet uit directe hand, maar uit indirecte hand -- waarom dat indirect was, zal ik u dadelijk uit de doeken doen -- dat er in 2011 door medewerkers van Vestia bij het WSW op is aangedrongen om die faciliteringsruimte vast te stellen. Daar is door het WSW niet direct op gereageerd, in die zin dat zij zeiden: wij hebben daar op het ogenblik geen capaciteit voor. Er was sprake van onder andere ziekte van een van de accountmanagers die toegewezen was aan Vestia. Dat heeft ertoe geleid dat in ik meen augustus voor het eerst de gesprekken met het WSW geleid

hebben tot het nog eens nadrukkelijk aandringen bij het WSW op het geven van faciliteringsruimte aan Vestia.

Wat was namelijk het geval? In 2011 ... Pardon, in 2010 zijn er gesprekken geweest tussen medewerkers van Vestia en het WSW om aan te geven dat er voor Vestia, gelet op de ontwikkeling rondom derivaten, altijd sprake zou moeten zijn van een bepaalde liquiditeitspositie, die er in geval er zogenaamde margin calls of collaterals kwamen, voor zorgde dat Vestia dan voldoende middelen had om aan die verplichting te voldoen.

De **voorzitter**: In 2011 ging het om 1 miljard euro.

De heer **Staal**: De exacte bedragen heb ik niet precies in mijn hoofd.

De **voorzitter**: 1 miljard en 50 miljoen was het.

De heer **Staal**: Ik wil u daar best in volgen. Waar het om gaat, is dat die omvangrijke liquiditeitspositie voor Vestia van belang was. Die werd ook door het WSW erkend. In 2010 is een brief van het WSW aan Vestia verschenen, waarin ze aangegeven hebben: wij weten dat jullie veel liquiditeiten nodig hebben, gelet op jullie positie; wij willen eigenlijk dat jullie die liquiditeitspositie gaan afbouwen, maar dat hoef je pas te doen op het moment dat de rente een bepaalde stand heeft bereikt. Wij hebben daar positief op gereageerd: dat is goed, dat doen we.

In 2011, toen wij nog geen faciliteringsruimte hadden ontvangen van het WSW, waren er wel financiële verplichtingen van Vestia die erop zagen dat wij leningen die wij bij banken waren aangegaan, moesten aflossen. Die hebben wij ook keurig netjes afgelost. Dat ging om een totaalbedrag van ruim 700 miljoen. Die 700 miljoen is uit eigen liquiditeiten betaald. Dat betekent wel dat we op dat moment die liquiditeiten niet meer beschikbaar hadden om eventuele collaterals te kunnen betalen. Wij zijn er toen van uitgegaan -- zo was het altijd, dus we móchten er in mijn ogen ook van uitgaan -- dat de faciliteringsruimte zoals alle daaraan voorafgaande jaren door het WSW gehonoreerd zou worden en dat we die 700 miljoen weer keurig netjes

middels herfinanciering opnieuw beschikbaar zouden hebben om aan onze collateralverplichting te voldoen.

De **voorzitter**: Precies. Dan komen we in 2011 en dan gaat het om dat bedrag van 1 miljard 50 miljoen. Dat bedrag werd aan Vestia geborgd zodat Vestia geld kon opnemen met borging om aan die collateralverplichtingen te voldoen, dat bijstorten bij banken. Daarvoor had Vestia immers niet voldoende geld meer in kas. De vraag was dus hoe het eigenlijk heeft kunnen oplopen tot dat heel grote bedrag. Daar ligt een vraag onder. De totale derivatenportefeuille noodzaakte Vestia blijkbaar tot het afstorten van zo'n hoog bedrag aan zekerheid bij banken. Was u zelf van mening dat Vestia recht had op een dergelijk bedrag aan overheidsborging via het WSW, waar het te maken heeft met het afstorten van zekerheid naar banken voor derivaten?

De heer **Staal**: Ik denk dat ik u dan even mee terug moet nemen naar het verleden. Derivaten zijn niet in 2008 of 2009 ontstaan, maar waren al veel eerder aan de orde. Het was ook een product dat langzamerhand gangbaar werd, niet alleen binnen de corporatiesector, maar ook binnen andere sectoren: gemeentes, scholen en zorginstellingen. Ik ga terug naar de situatie in bijvoorbeeld 2008. Toen was er sprake van een financiële crisis. De val van de Lehman Bank is u allen bekend. Op dat moment was er ook sprake van een soort collateralverplichting. Vestia heeft altijd aan al die verplichtingen voldaan. Alle producten en alle banken waarmee Vestia dat deed, waren voorzien van een fiat van het WSW. Je kon namelijk alleen maar borging krijgen bij banken die door het WSW gescreend waren -- noem het maar zo -- of voorzien waren van een goedkeuring. Dat gold ook voor de producten. Vestia heeft zich altijd gehouden aan het contracteren van banken die op het lijstje stonden van het WSW.

De **voorzitter**: Het WSW is het borgingsinstituut van de sector van de sociale volkshuisvesting. Vond u dat die borging bedoeld was voor dit soort financiële problemen, het geld moeten hebben voor het bijstorten van zekerheden bij derivaten? Vond u dat borging daar ook voor bedoeld is?

De heer **Staal**: Ik ga af op de afspraken met het WSW. Er is altijd sprake van geweest dat ... In het begin heeft het WSW nooit enige vorm van signaal afgegeven dat de manier waarop wij handelden, niet correct zou zijn. Ik constateer dat het WSW in de loop der tijd klaarblijkelijk een andere koers is gaan varen. Voor mij werd dat pas in 2011, meer in het bijzonder aan het einde van 2011, voor het eerst zichtbaar.

De **voorzitter**: Wat is uw mening als langjarig corporatiedirecteur? Is die borging ook bedoeld voor geld dat je moet bijstorten op derivaten? Wat is uw eigen mening?

De heer **Staal**: Mijn eigen mening is de volgende. Ik moet zeggen dat ik mij dan baseer op datgene wat Vestia altijd deed. Vestia is altijd een corporatie geweest die met trots heel veel uitstekende volkshuisvestingsprestaties heeft weggezet. Binnen Vestia werd het gezien als een opgave, een bijzondere en verantwoordelijke opgave. Wij wilden ook steeds betere en bredere prestaties wegzetten. Dat je daarvoor financiële middelen nodig hebt, is een vanzelfsprekendheid. Vervolgens was ook aan de orde dat de overheid onder andere keek: hoe geven jullie je geld uit, hoe bedrijfseconomisch verantwoord -- laten we het zo zeggen -- zijn jullie bezig, wat zijn jullie bedrijfskosten? Als het gaat om de investeringen die Vestia heeft gedaan in die jaren -- dan gaat het echt om vele tienduizenden woningen die door Vestia zijn gerenoveerd dan wel gebouwd -- gaat het om enorme bedragen geld. De grootste kostenpost voor Vestia is altijd de post "rentelasten" geweest. Als we daarin niet goed scoorden, betekende dat dat we minder volkshuisvestingsrendement konden organiseren. Vestia heeft altijd gekeken naar een zo gunstig mogelijke financieringsconstructie, overigens altijd met open vizier naar iedereen toe om aan te geven op welke manier we het deden. Dat blijkt ook uit de overzichten die Vestia zag. Als het ging om de vraag hoe goed Vestia het deed in vergelijking met de rest van de sector, was de gemiddelde rentevoet bij Vestia een dik procent lager dan bij de rest van de sector.

De **voorzitter**: Maar het renteniveau, soit. Dat is een belangrijk punt in je financiering. De borging door het WSW ziet normaal op leningen die een corporatie aantrekt voor investeringen in de sociale volkshuisvesting. Op een gegeven moment was die borging ook nodig om gelden aan te trekken waarmee zekerheden bij banken moesten worden gestort. Die hadden te maken met allerlei complexe derivatenproducten. Mijn vraag aan u was, nogmaals: is die borging ook daarvoor, voor dat stukje van het werk, bedoeld?

De heer **Staal**: Misschien herhaal ik mijzelf. De situatie was als volgt. In 2010 kwam er een brief van het WSW, waarin ze aangaven dat wij die liquiditeiten mochten aanhouden zolang de rente niet een bepaald niveau had bereikt. Daar heeft Vestia zich ook aan gehouden. Ik kom tot de conclusie dat degene die de brief heeft gestuurd, in mijn waarneming onvoldoende inhoud gegeven heeft -- laten we het zo zeggen -- aan die brief.

De **voorzitter**: Wij begrijpen dat Vestia eind 2011 aan het plafond zat van wat überhaupt geborgd kon worden door het WSW. Daar kom ik straks nog even op terug.

Ergens eind 2011 wordt duidelijk dat de derivatenportefeuille van Vestia in ieder geval qua nominaal volume op rond de 20 miljard euro uitkomt en door de rentestand een negatieve marktwaarde heeft van 2,24 miljard euro. Dat was op 14 december 2011. Dat blijkt allemaal uit de stukken. Dat zijn gewoon harde gegevens. Op dat moment wil de minister ingrijpen bij Vestia door een formele aanwijzing te geven. Was u vooraf op de hoogte van de omvang van de derivatenportefeuille en de negatieve marktwaarde, toen die naar buiten kwamen?

De heer **Staal**: Ja. Ik kan het volgende daarover zeggen. In 2011, ongeveer in februari, ben ik gedurende een aantal maanden niet in staat geweest om mijn werkzaamheden te verrichten als gevolg van ernstige ziekte. Daarvoor ben ik ook een aantal keren opgenomen in het ziekenhuis. Ik constateerde dat er in 2008 een uitvoerig onderzoek is geweest naar, laten we zeggen, het reilen en zeilen van Vestia, specifiek met betrekking tot de derivaten.

De **voorzitter**: Bedoelt u het onderzoek van de accountant?

De heer **Staal**: Ja, dat is het onderzoek van de extern accountant geweest.

De **voorzitter**: Wij hebben dat onderzoek gezien. Dat was drie pagina's.

De heer **Staal**: Hoeveel pagina's dat zijn, is voor mij niet zo interessant. Het gaat mij om de inhoud, het waardeoordeel en de conclusies. In dat onderzoek werd onomstotelijk aangegeven dat de wijze waarop Vestia dat heeft gedaan, correct en goed was, dat Vestia het op een goede manier georganiseerd had, dat het klopte en dat het goed gehedged was. Wij ...

De **voorzitter**: Maar in 2011 was u zelf toch verrast door de hoogte van de portefeuille.

De heer **Staal**: Misschien kan ik mijn verhaal even afmaken. Wij hebben in 2009, 2010 gewisseld van accountant. Dat had als enige reden dat je, laten we zeggen, qua regelgeving om de zoveel tijd moet kijken naar een nieuwe accountant. Dat hoeft niet iemand te zijn van een andere organisatie, maar het moet in ieder geval een andere persoon ...

De **voorzitter**: Dat is bekend, maar was u zelf op de hoogte van de negatieve marktwaarde van meer dan 2 miljard euro van de derivatenportefeuille, eind 2011?

De heer **Staal**: Ik wil uw vraag graag beantwoorden, maar ik wil mijn verhaal -- het gaat om feiten -- compleet afmaken. Ik kom zeker tegemoet aan de inhoud van uw vraag. Het gaat erom dat er in 2009, 2010 een nieuwe accountant kwam die ook onderzoek heeft gedaan bij ons en die ook heeft aangegeven dat wij het op een goede manier deden en dat het dus goed in elkaar stak. Daarnaast is er nog een extern bureau geweest, op verzoek van het Centraal Fonds, dat onderzoek bij Vestia heeft gedaan. De eindconclusie van die onderzoeksgroep was zeer positief over de wijze waarop Vestia de

zaken georganiseerd had. Voor mij waren dat signalen die in ieder geval aangaven dat Vestia op de goede weg zat en nog steeds bleef. Dat wordt ook ondersteund door alle beoordelingen die Vestia kreeg vanuit de sector, zoals ...

De **voorzitter**: Dat begrijp ik, maar, mijnheer Staal, het is af en toe wel noodzakelijk dat u toch wat bondiger antwoordt, met ja of nee, want dan kan ik daarna vragen stellen die dan allemaal een plek krijgen in uw verhaal. Ik wil echt even weten of u ervan op de hoogte was dat de negatieve marktwaarde van uw portefeuille eind 2011 meer dan 2 miljard was. Daar heb ik namelijk nog een paar vervolgvragen over.

De heer **Staal**: Ja. Maar ik kan er niets aan doen dat er zo veel feiten zijn en u doet feitenonderzoek. Dan moet ik ook alle feiten benoemen zoals ze zijn, en ze ook in het juiste perspectief plaatsen. Ik geef daarbij aan dat er sterk gekeken is hoe anderen dachten over de wijze waarop het bij Vestia georganiseerd was. Feit is dat ik in februari 2011 een aantal maanden uit de running was. Na mijn terugkomst -- dat was ongeveer medio 2011 -- heb ik mijn rondje gemaakt binnen het bedrijf om te vragen hoe alles ervoor stond en of alles nog in orde was. Dat heb ik intern ook gevraagd voor de derivaten, of voor de financiering. Het enige wat ik daarvan hoorde, was dat er als gevolg van ziekte bij het WSW nog geen definitieve afspraken waren over de faciliteringsruimte. Dat was op zich geen novum, want dat kwam vaker voor.

Bovendien was in die periode ook het signaal van het WSW gekomen of Vestia de helpende hand zou kunnen bieden bij een corporatie in de Zaanstreek. Dat waren voor mij signalen die erop duiden dat ook het WSW meer dan voldoende vertrouwen had in Vestia, want het zocht Vestia aan als partij om bij die problemen de helpende hand te bieden. En ...

De **voorzitter**: Maar nu uw eigen probleem: een negatieve marktwaarde van meer dan 2 miljard. Wist u daarvan?

De heer **Staal**: En dan kom ik aan het einde van 2011.

De **voorzitter**: Juist.

De heer **Staal**: Op 15 augustus kwam er een eerste gesprek met het WSW. Ik had me op dat gesprek voorbereid, hoewel het een kennismakingsgesprek was. Ik heb toen mijn rondje in het bedrijf gemaakt. Ik ben ook bij Marcel de Vries geweest. Ik heb gevraagd: zijn er nog onderwerpen die wij kunnen bespreken met het WSW? Marcel de Vries zei: ja, wij zijn nog steeds niet uit de faciliteringsdiscussie; de faciliteringsruimte is formeel nog niet afgesproken met het WSW en er komen mogelijk wat collaterals aan. Gelet op het feit dat er 700 miljoen was afgelost en er dus een gat in onze liquiditeitspositie zat van 700 miljoen, was het zaak om het WSW te benaderen opdat het daarvoor alsnog snel de ruimte zou bieden.

De **voorzitter**: De Vries was uw treasurer?

De heer **Staal**: De Vries was de treasury van Vestia.

De **voorzitter**: Gaf de heer De Vries u toen ook aan dat die negatieve marktwaarde van de derivatenportefeuille aan het oplopen was?

De heer **Staal**: De heer De Vries heeft mij verteld dat er een aantal betalingsverplichtingen in termen van collaterals aan zaten te komen.

De **voorzitter**: Inclusief bedragen?

De heer **Staal**: Nee, niet exact de bedragen, maar hij zei dat het zaak was om in ieder geval die ruimte van die 700 miljoen weer te krijgen. Toen hebben wij ...

De **voorzitter**: Kunt u ...?

De heer **Staal**: Ja, ik wil naar uw vraag toe.

De **voorzitter**: Heel graag, want ik heb nog wel wat vervolgvragen.

De heer **Staal**: Op 15 augustus hebben wij het gesprek met het WSW gehad. In dat gesprek hebben wij erop aangedrongen om die faciliteringsruimte te krijgen. Daar zijn we toen niet uitgekomen in dat gesprek. Er ontstond een situatie waarbij, voor mij althans, zichtbaar was dat er onderling verschil van inzicht was bij de mensen van het WSW. Vervolgens is er een nieuw gesprek gepland, later, ergens in september. Daarna zijn de zaken, wat mij betreft, in een wat bijzondere stroomversnelling gekomen. Het bleef voor Vestia onmogelijk om, laten we zeggen, voldoende faciliteringsruimte te krijgen, waarvoor wij in eerdere jaren altijd wel toestemming kregen.

De **voorzitter**: Was u toen al op de hoogte van die negatieve marktwaarde bij Vestia zelf?

De heer **Staal**: Niet de hoogte die u mij nu schetst.

De **voorzitter**: Kende het Waarborgfonds Sociale Woningbouw wel de hoge waarde en de samenstelling van de derivatenportefeuille van Vestia in deze periode, die u zelf zo uitgebreid beschrijft? Kende het Waarborgfonds hoogte en samenstelling van de derivatenportefeuille bij Vestia?

De heer **Staal**: Ik ga ervan uit van wel. Bovendien, die vraag zou u eerder aan het Waarborgfonds moeten stellen. Ik kan u alleen wel melden -- dat is toch wel van belang -- dat Vestia altijd uitvoerig treasuryverslagen heeft gemaakt.

De **voorzitter**: En die gingen naar het WSW?

De heer **Staal**: Die gingen ook naar het WSW. Vestia is regelmatig verzocht, ook door het WSW, om bij hen gesprekken te voeren over hoe het in de bancaire wereld ging. Ik weet ook te melden dat Marcel de Vries regelmatig door het WSW is benaderd om, laten we zeggen, adviezen van hem te ontvangen.

De **voorzitter**: Ja. Daar komen we allemaal nog op. De minister besloot in ieder geval om eind 2011 een formele aanwijzing in concept te geven. Hij wilde daarmee ingrijpen bij Vestia omdat er sprake was van een hoge negatieve marktwaarde. Wat was uw reactie toen die aanwijzing van de minister, waarmee u onder curatele zou komen, in concept werd uitgereikt? Wat was toen uw reactie, in december 2011?

De heer **Staal**: Ik denk dat mijn eerste reactie geschokt is geweest.

De **voorzitter**: Want?

De heer **Staal**: In mijn beleving heeft Vestia altijd geprobeerd te kijken op welke manier wij hier adequaat op konden reageren. Wij hebben ook heel coöperatief aangegeven op welke manier wij daaraan zouden willen werken. Ik was onaangenaam verrast door, laten we zeggen, deze aanwijzing.

De **voorzitter**: Oké. Onze commissie heeft ontdekt dat er in die derivatenovereenkomsten heel veel toezichtbeperkende voorwaarden zijn opgenomen, die een sta-in-de-weg waren voor ingrijpen door de minister. Dat werd feitelijk onmogelijk, want die toezichtbeperkende voorwaarden waren giftige clausules die banken in staat zouden stellen om per direct contracten helemaal op te eisen als de overheid of de minister zou ingrijpen. Vanaf wanneer was u zelf op de hoogte van het bestaan van die giftige clausules -- zo noem ik ze even -- in de derivatencontracten die het toezicht zo beperkten?

De heer **Staal**: U geeft daar een bepaalde kwalificatie aan ...

De **voorzitter**: In de zin van toezichtbeperking.

De heer **Staal**: Wat mij betreft, moeten we dan kijken naar de inhoud van die contracten. De inhoud van die contracten is door alle banken, laten we zeggen, min of meer universeel ... Het waren standaardcontracten. Daar

zaten allerlei artikelen in. Vestia heeft die contracten voorzien van juridisch advies, extern ingewonnen. We hebben geconstateerd dat het standaardcontracten waren. Als je niet met die contracten in zee ging, kwam er ook geen contract tot stand.

De **voorzitter**: U zegt dus, als ik het goed samenvat, dat de banken dit eisten, die clausules in die contracten. Zeg ik dat goed?

De heer **Staal**: Dit waren hun standaardcontracten en daar weken de banken niet van af.

De **voorzitter**: Dat is duidelijk. Betekent dat ook, mijnheer Staal, dat u er zelf, vanaf het begin van die derivatencontracten, van op de hoogte was dat deze toezichtbepalende bepalingen er überhaupt in zaten? Daar was u dus van op de hoogte.

De heer **Staal**: Ik heb later begrepen dat je daar allerlei definities aan kunt toevoegen: wat dan die beperkingen zouden kunnen worden en waardoor ze zouden worden veroorzaakt. Wij hebben eind 2011 een extern juridisch adviseur ingehuurd. Die heeft ons er nog nadrukkelijk op gewezen wat de consequentie zou kunnen zijn van een bepaald ingrijpen.

De **voorzitter**: Wanneer was dat?

De heer **Staal**: Ik denk dat dat in november, december is geweest. U moet mij de datum niet euvel duiden.

De **voorzitter**: In 2011.

De heer **Staal**: In 2011, ja.

De **voorzitter**: Welke juridisch adviseur was dat?

De heer **Staal**: Dat was een juridisch adviseur van De Brauw Blackstone.

De **voorzitter**: Wat vond u er zelf eigenlijk van toen u volledig begreep wat het effect kon zijn van die clausules? Vond u dat passend in derivatenovereenkomsten tussen een corporatie, die met overheidstoezicht te maken heeft, en een bank?

De heer **Staal**: Dan vraagt u naar mijn mening.

De **voorzitter**: Ja.

De heer **Staal**: Ik moet alleen de feiten weergeven en het feit is dat er geen contract tot stand zou zijn gekomen als deze standaardcontracten niet zouden worden gehonoreerd.

De **voorzitter**: Dat begrijp ik, maar u moet er zelf toch iets van vinden als langjarig corporatiedirecteur? Je hebt dan zo'n contract; dat onderteken je; vervolgens kan de minister de facto geen aanwijzing geven. Wat betekent dat volgens u voor het toezicht op een corporatie als Vestia? Laat ik de vraag dan zo formuleren.

De heer **Staal**: Dat zou een conclusie of een mening zijn die ik achteraf zou moeten geven.

De **voorzitter**: Graag, toch wel.

De heer **Staal**: Dat is voor mij niet zo relevant. Ik constateer op dat moment dat de reikwijdte van die bepalingen aanmerkelijk breder is dan ik vermoedde. Ik heb mij daar ook niet zo in verdiept, moet ik zeggen. Het waren namelijk producten die overal door de sector heen breed werden toegepast en soms zelfs werden gepromoot.

De **voorzitter**: Is het achteraf niet jammer dat u zich daar niet in hebt verdiept?

De heer **Staal**: Dan vraagt u misschien wel heel veel van iemand die er zit. Laten we zeggen: u richt zich specifiek op deze financiële transacties, maar er waren natuurlijk veel meer dingen waar Vestia zich primair mee diende bezig te houden, wat ze ook met veel succes en met veel verve heeft gedaan.

De **voorzitter**: Voordat ik naar collega Bashir ga, wil ik nog één keer met u terug naar die borging door het WSW. Met alle respect, maar ik heb eigenlijk nog steeds geen antwoord gehad. Bent u nou zelf van mening dat het een goede zaak is dat het WSW ook liquiditeitstekorten borgt waarmee vervolgens zekerheden worden afgesloten bij banken omdat men derivatencontracten heeft? Wat vindt u daar zelf van? Is dat een goede zaak? Hoort die borging daarvoor ook te zijn?

De heer **Staal**: ... Dan ga ik toch terug naar ...

(rumoer op de publieke tribune)

De **voorzitter**: Mijnheer, u stoort het verhoor. Als u de rust niet kunt bewaren, verzoek ik u om te vertrekken.

Wij wachten even tot deze mijnheer de publieke tribune heeft verlaten.

Wij gaan door, mijnheer Staal. Nog één keer de vraag over die borging door het WSW. Kunt u gewoon even kort en bondig uw eigen mening geven? Van mij hoeft u echt niet meer terug in de tijd, want dat hebt u uitgebreid gedaan. Is die borging daarvoor bedoeld, sec kijkend naar gelden die geborgd moeten worden bij een corporatie? Normaal pak je dan een lening en bouw je huizen. In dit geval wordt er borging gegeven voor geleend geld waarmee dan die margin calls worden gestort. Bent u het daarmee eens? Is het een goede zaak dat die borging ook daarvoor gold? Uw visie als corporatiedirecteur, zonder dat hele verleden.

De heer **Staal**: Ik heb aangegeven, terugkijkend naar de vorige situatie, dat wij in 2010 met het WSW hebben aangegeven: als er een bepaald rentepercentage bereikt wordt, bouwen wij die liquiditeit af. Op dat moment,

op termijn, zal er dan ook geen sprake meer van zijn dat er geborgde leningen aangetrokken worden om aan de collateralverplichting te voldoen.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Bashir.

De heer **Bashir**: Mijnheer Staal, we hebben gezien dat er ongeveer 400 derivatencontracten waren. Die werden door u getekend. Daarin stonden toezichtbelemmerende bepalingen. Toen de minister op 13 december 2011 een aanwijzing wilde geven, hebt u meteen gereageerd en hebt u meteen gezegd dat dit niet mogelijk was in verband met de toezichtbeperkende bepalingen in de derivatencontracten. De volgende dag hebt u dat ook nog eens schriftelijk bevestigd. U was dus wel degelijk op de hoogte van het feit dat die bepalingen erin stonden en het toezicht belemmerden. Klopt dat?

De heer **Staal**: Zoals ik heb aangegeven in antwoord op de vraag van de heer Van Vliet, hebben we in november 2011 een extern juridisch adviseur erbij gehaald, van De Brauw Blackstone. Die heeft ons er expliciet op gewezen dat dat de risico's waren. Het leek mij mijn plicht naar de overheid om erop te wijzen dat deze risico's er waren bij het, laten we zeggen, wijzigen van die contracten of het ingrijpen van de overheid. Dat heb ik gedaan.

De heer **Bashir**: Maar u zei net ook: ik heb mij er niet in verdiept. Dat gaat over de periode voor november 2011.

De heer **Staal**: Nee, omdat het standaardcontracten waren die overal werden gehanteerd, bij elke corporatie, bij elke andere instelling. De inhoud van de contracten was ook bekend bij het WSW. Het WSW heeft aangegeven dat het erkende contracten waren. Laten we zeggen: het was algemeen bekend dat dit de standaardcontracten waren.

De heer **Bashir**: U zegt eigenlijk: ik wist, iedere keer als ik tekende, dat er toezichtbelemmerende bepalingen in de contracten stonden.

De heer **Staal**: Zo specifiek als dit mij in november, december 2011 werd verteld, wist ik dat niet, maar toen hoorde ik dat wel.

De heer **Bashir**: U hebt dus blind contracten ondertekend?

De heer **Staal**: Ik heb niet blind contracten ondertekend. Ik ben uitgegaan van het volgende feitenverhaal. Ten eerste: wij sluiten contracten af met banken waarvoor toestemming is gegeven door de bevoegde instanties. Ten tweede: wij gebruiken contracten en sluiten producten af met financiële instellingen. Daarover is op voorhand overleg gepleegd met het WSW: ze waren toegestaan. Ten derde constateer ik dat ook vanuit het WSW gepromoot werd om met derivaten te werken. Die combinatie bij elkaar was voor mij voldoende om ervan uit te gaan dat het erkende en goedgekeurde producten waren.

De heer **Bashir**: En uw eigen verantwoordelijkheid? Want u tekent uiteindelijk.

De heer **Staal**: Mijn eigen verantwoordelijkheid is de volgende. Wij moesten een goede financiering organiseren. Wat er bij derivaten gebeurt, is dat ze heel snel worden afgesloten, namelijk op de minuut of op de seconde. Vestia gaf altijd van tevoren aan welke financieringsbehoefte er was in de loop van het jaar en wanneer er financiële middelen beschikbaar gesteld moesten worden om ervoor te zorgen dat wij aan onze financiële verplichtingen konden voldoen. Binnen die scope moest Vestia handelen. Daarvoor had de treasury van Vestia ook de ruimte en de opdracht. De praktijk is als volgt. Het contract wordt gesloten. Er komt een soort preconfirmation, hetgeen juridisch wil zeggen dat op dat moment het contract is gesloten. Weken later kreeg ik vaak de officiële stukken om die te ondertekenen.

De heer **Bashir**: En u tekende vervolgens.

De heer **Staal**: Ik heb voor die contracten uiteraard getekend, want het contract was al gesloten.

De **voorzitter**: Daar komen we straks nog even op terug, mijnheer Staal. Op 1 februari 2012 wordt bekend dat u zelf bent teruggetreden als directeur-bestuurder van Vestia. U wordt opgevolgd door twee interim-toezichthouders/bestuurders, de heer Erents en de heer Thielen. Waarom bent u uiteindelijk vertrokken, mijnheer Staal?

De heer **Staal**: Dan neem ik u mee terug naar de situatie eind 2011, begin 2012. Toen er in 2011 voor het eerst sprake van was dat er bij het WSW anders nagedacht werd over het beschikbaar stellen van faciliteringsruimte, heb ik onmiddellijk het WSW, het Centraal Fonds en het ministerie gebeld om aan te geven dat wat ons betreft het probleem zat in het niet beschikbaar krijgen van de door ons afgeloste leningen in 2011 ter hoogte van 700 miljoen. Het ministerie was blij dat ik die informatie had verstrekt. Vervolgens ontstond de situatie dat er vanuit het ministerie op werd aangedrongen om, laten we zeggen, heel versneld de derivaten af te bouwen. Op dat moment kreeg ik ook het signaal "Mijnheer Staal, één ding: u mag niet weg bij de organisatie". Dat was op zich voor mij een wat vreemde reactie ...

De **voorzitter**: Wie zei dat?

De heer **Staal**: ... omdat ik überhaupt niet van plan was om weg te gaan bij de organisatie.

De **voorzitter**: Wie zei dat dan?

De heer **Staal**: Ik durf niet met zekerheid de naam te zeggen, maar in mijn beleving was dat de heer Schaap.

De **voorzitter**: Die werkt bij het ministerie.

De heer **Staal**: Die werkt bij het ministerie. U vroeg of ik van het ministerie ... En dat is iemand van het ministerie. Later in 2011 -- ik denk zelfs dat het niet

in 2011, maar in 2012 was -- heb ik op een gegeven moment de mededeling gekregen: u moet eigenlijk maar opstappen.

De **voorzitter**: Van wie?

De heer **Staal**: Ik weet dat dit van ambtelijke kant is gekomen, van de heer Schaap. Ik durf u niet met 100% zekerheid te zeggen of ik dat via de juridisch adviseur heb teruggekregen, maar ik heb het in ieder geval niet van de heer Schaap persoonlijk gehoord.

De **voorzitter**: Hoe weet u dan dat het de heer Schaap van het ministerie van BZK was?

De heer **Staal**: Degene die het mij vertelde, had het van de heer Schaap. Er was ook zoiets van: ja, dat kan de heer Schaap wel zeggen, maar uiteindelijk gaat de minister daarover.

De **voorzitter**: Dus u bent wel weggegaan?

De heer **Staal**: Toen is er eind januari -- u moet het mij niet euvel duiden als ik de exacte datum niet precies weet -- ...

De **voorzitter**: Het was in ieder geval in 2012.

De heer **Staal**: In 2012, in de laatste week van januari, als ik mij niet vergis, zijn er gesprekken geweest tussen de raad van commissarissen, ondersteund door de juridisch adviseur, en het ministerie. Daar werd te kennen gegeven dat op mijn aanwezigheid eigenlijk geen prijs meer werd gesteld. Diezelfde dag heeft de rvc dat in het bijzijn van de juridisch adviseur ook aan mij kenbaar gemaakt.

De **voorzitter**: De rvc is de raad van commissarissen van Vestia. Is de juridisch adviseur ook die van Vestia?

De heer **Staal**: Dat was De Brauw Blackstone, want die zat ook bij die gesprekken. Toen was voor mij helder dat mijn aanwezigheid klaarblijkelijk een blokkade voor Vestia vormde om er goed uit te komen. Toen heb ik aangegeven dat ik niet, laten we zeggen, in de weg wilde staan. Ik heb toen aangegeven dat ik, in het belang van Vestia, met mijn werkzaamheden zou stoppen.

De **voorzitter**: Drong de raad van commissarissen van Vestia zelf ook aan op uw vertrek tijdens dat gesprek?

De heer **Staal**: Zij hebben mij gezegd wat de teneur was en wat de boodschap van het ministerie was. Dat was voor mij op zich voldoende om aan te geven: ik stap terug.

De **voorzitter**: Waren de commissarissen een neutraal doorgeefluik, of hadden ze zelf ook iets van "mijnheer Staal, het is inderdaad maar beter dat u weggaat"?

De heer **Staal**: Ik kan alleen maar feitelijk aangeven wat er toen gebeurd is. Ik kan er niets meer van maken. Ik heb die mededeling gekregen. Ik heb vervolgens daarop gereageerd zoals ik heb gereageerd en that's it.

De **voorzitter**: Maar de raad van commissarissen is degene die bevoegd is ten aanzien van uw aanblijven dan wel uw vertrek. Dus zij moeten zelf ...

De heer **Staal**: De raad van commissarissen heeft niet tegen mij gezegd: we willen toch dat je aanblijft. De raad van commissarissen heeft kennisgenomen van mijn besluit -- want dat was het -- en had daar ook alle begrip voor.

De **voorzitter**: Hingen daar nog onderhandelingen omheen? U zegt dan tegen de commissarissen: ik hoor de boodschap en ik wil niet in de weg staan; ik ga nu weg. Gingen daar nog onderhandelingen aan vooraf, of waren die er direct daarna, over de omstandigheden van uw vertrek?

De heer **Staal**: Nee. Wat bedoelt u daar precies mee?

De **voorzitter**: Het is meer een vraag aan u. Hoe verliep het gesprek? Was dat een onderhandeling of was het alleen een kort heen en weer schuiven van mededelingen?

De heer **Staal**: Voor mij was het een emotioneel gesprek, want het ging mij zeer aan het hart om Vestia los te laten. Ik laat dan toch iets los wat heel lang een belangrijk deel van mijn leven invulde en inkleurde. Er is absoluut geen discussie geweest in termen van ... Misschien kunt u zelf het beste aangeven of u dat bedoelt. Er gaan verhalen over afscheidspremies, vertrekpremies, of wat dan ook.

De **voorzitter**: Daar komen we straks nog wel even op, ja.

De heer **Staal**: U vraagt specifiek naar onderhandelingen. Er hebben geen onderhandelingen plaatsgevonden.

De **voorzitter**: Misschien kan ik die vraag wat preciezer stellen. Bent u gedwongen te vertrekken, of zegt u: ik heb volledig zelf de beslissing genomen om op te stappen als directeur-bestuurder?

De heer **Staal**: U mag van mij aannemen dat ik mij feitelijk gezien gedwongen voelde om op te stappen, en dat ik formeel gezien gezegd heb: ik wil hier geen lange discussie van maken, of een gevecht dat ertoe zou leiden dat een goede en adequate oplossing voor Vestia niet binnen handbereik zou komen.

De **voorzitter**: Duidelijk. In april 2012 wordt bekend dat het Openbaar Ministerie de treasurer van Vestia, de schatkistbewaarder, mijnheer De Vries, heeft aangehouden. Hij wordt verdacht van fraude. Hij zou persoonlijk 10 miljoen euro hebben verdiend aan derivatentransacties tussen banken en Vestia. De tussenpersoon met wie Marcel de Vries zaken deed, de heer

Greeven, is ook verdachte bij het Openbaar Ministerie. Toen u in april 2012 hoorde dat De Vries was opgepakt, wat was toen uw reactie? U was toen inmiddels weg bij Vestia, voor alle duidelijkheid.

De heer **Staal**: Het leek alsof voor de tweede keer mijn wereld instortte. Als je met elkaar met veel enthousiasme en ambitie in een organisatie werkt, als je weet dat de resultaten van zo'n organisatie alleen maar tot stand kunnen komen als er onderling een uitstekende samenwerking is en dat die samenwerking altijd gebaseerd is op wederzijds vertrouwen en loyaliteit ... Ik ben altijd uitgegaan van de volstrekte loyaliteit en integriteit van mensen, dus dit was voor mij gewoon een keiharde slag.

De **voorzitter**: Was u ervan op de hoogte dat treasurer mijnheer De Vries via een tussenpersoon handelde?

De heer **Staal**: Om het heel precies aan te geven: tijdens de aanhouding van de heer De Vries heeft nog een aantal andere activiteiten van de FIOD plaatsgevonden, waaronder een aantal huiszoeken. Een van de huiszoeken was bij mij; niet als verdachte, maar men wilde gewoon zeker weten dat men overal allerlei informatie zou kunnen halen. Ik doe verder geen uitspraak over hoe ik die huiszoeking heb beleefd. Maar tijdens dat ...

De **voorzitter**: Wist u van die tussenpersoon af?

De heer **Staal**: Tijdens dat gesprek of onderzoek -- ik probeer het u feitelijk aan te geven -- heeft de FIOD mij op enig moment geconfronteerd met de naam "Greeven". Op dat moment bleef ik stil. Ik dacht: "Hè, Greeven? Ik ken niemand met de naam Greeven. Bedoelen ze iemand van Vestia?" Ik heb vertwijfeld in mijn gedachten zitten zoeken: is er iemand met de naam Greeven die bij Vestia werkt? Ik kwam er niet uit. Vervolgens heeft de FIOD mij geïnformeerd dat de heer Greeven naar justitie was gestapt omdat sprake was van een vorm van wroeging. Toen heeft de FIOD mij aangegeven dat de heer De Vries was aangehouden omdat er een relatie was tussen Greeven en de heer De Vries. Dat was ...

De **voorzitter**: Toen was u pas op de hoogte, omdat de FIOD ...

De heer **Staal**: Dat was voor mij de eerste keer. Ik was meer dan alleen ontdaan.

De **voorzitter**: En de naam FiFa Finance, waar de heer Greeven voor werkte?

De heer **Staal**: Die zei mij ook absoluut niets.

De **voorzitter**: Wij hebben wel een brief van juli 2005 van Deutsche Bank. Die is aan u persoonlijk gericht. Daarin staat letterlijk dat Deutsche Bank zich verheugt op allerlei samenwerkingen met Vestia en de heer De Vries. In die brief aan u zeggen ze ook dat intermediair FiFa Finance zich daar dan mee bemoeit en dat de kosten daarvan zullen worden verdisconteerd in alle aan Vestia aangeboden producten. Die brief is aan u persoonlijk gericht, door de heer Telaar en de heer Borst.

De heer **Staal**: Die brief zegt mij niets. Ik ben daar later ook mee geconfronteerd. Ik kan u alleen het volgende zeggen. Bij de opbouw van Vestia is men er altijd van uitgegaan dat we zo veel mogelijk op eigen kracht zouden doen: eigen expertise ontwikkelen, geen gebruikmaken van externe organisaties, in dit geval tussenpersonen. Ik kan u dat ook aangeven.

De **voorzitter**: Nog even snel over die brief van Deutsche Bank. Moet ik dan concluderen dat u zegt dat die brief u niet bereikt heeft?

De heer **Staal**: Wat er met dit soort correspondentie vaak gebeurt, is het volgende. Vestia ontvangt heel veel brieven. Er ...

De **voorzitter**: Deze is persoonlijk aan u gericht.

De heer **Staal**: Er wordt altijd een selectie gemaakt voor wie de brief bestemd is. Er worden ook weleens brieven van bewoners naar mij persoonlijk gestuurd, maar die verhuizen dan toch rechtstreeks naar het betreffende deelbedrijf. En in dit geval ...

De **voorzitter**: Maar ook een van Deutsche Bank?

De heer **Staal**: Alle financiële zaken met banken gingen altijd door naar de heer De Vries. Dat was een voorselectie die altijd door de bestuursadviseur werd gemaakt. Ik kan eraan toevoegen dat ik twee keer contact heb gehad met de voorzitter van de Deutsche Bank. Ik heb zo goed als nooit contacten met banken gehad. Tijdens een van die gesprekken heeft de voorzitter van Deutsche Bank aangegeven dat hij zo onder de indruk was van de kwaliteiten en het kennisniveau van de heer De Vries. Daarmee bevestigde hij voor mij dat de heer De Vries de zaken deed met de Deutsche Bank.

De **voorzitter**: In dat gesprek kwamen FiFa Finance of fees niet ter sprake?

De heer **Staal**: Daar is met geen woord gerept over ...

De **voorzitter**: Wist u eigenlijk dat De Vries neveninkomsten had? Heeft hij daarover ooit iets gezegd tegen u?

De heer **Staal**: Wij hebben binnen Vestia altijd aangegeven dat er nooit met tussenpersonen gewerkt mocht worden, dus dat er nooit ten laste van Vestia werkzaamheden verricht mochten worden die ten koste gingen van Vestia.

De **voorzitter**: Dat was bekend bij De Vries.

De heer **Staal**: Dat was zeker bekend bij de heer De Vries. Ik kan u daar een voorbeeld van geven. Op enig moment bereikte ons het verzoek van het WSW om Marcel de Vries in te huren om gebruik te kunnen maken van het kennisniveau en de ervaring van de heer De Vries. Wij hebben gezegd: dat is prima, dat is goed. Daarvoor hebben wij kosten in rekening gebracht. Die

kosten heeft Vestia in rekening gebracht en die zijn door het WSW ook betaald. En dat zijn reguliere dingen.

De **voorzitter**: Maar wist u van fees die betaald werden en doorbetaald werden aan treasurer De Vries?

De heer **Staal**: Nee.

De **voorzitter**: Ik zit toch een beetje in mijn maag met die brief van Deutsche Bank. U zegt gewoon: die brief heb ik in ieder geval niet gezien.

De heer **Staal**: Ik kan het u nog sterker vertellen. Ik heb gemeld dat ik twee keer een gesprek heb gehad met de betreffende medewerker van de Deutsche Bank. De tweede keer hebben wij de betrokkene uitgenodigd. Vestia wilde elk jaar een keer door tien externe deskundigen laten beoordelen wat de kwaliteiten van Vestia waren: of Vestia de goede dingen deed, of Vestia de goede dingen goed deed, of dat er zaken waren die Vestia beter zou kunnen doen. We zorgden er altijd voor dat we één keer per jaar zo'n gesprek hielden, ondersteund door een externe gespreksleider. Tijdens dat gesprek, of tijdens een van die gesprekken, hebben we de betrokken directeur van de Deutsche Bank uitgenodigd, die nogmaals zeer lovend was over het kennisniveau dat Vestia zelf hanteerde.

De **voorzitter**: Duidelijk. Maar uiteindelijk was er een hele carrousel van fraude, fees doorbetalen, Greeven en De Vries als verdachten et cetera. Hoe ziet u uw eigen verantwoordelijkheid in die zaak, die pijnlijk is voor Vestia, in het feit dat deze dingen voorvielen?

De heer **Staal**: Achteraf, terugkijkend, vraag ik me tot op de dag van vandaag nog steeds af hoe het heeft kunnen gebeuren. Het is immers vreselijk wat de gevolgen daarvan zijn geweest in de praktijk. Ik moet echter constateren dat ondanks alle interne en externe onderzoeken niemand ooit heeft kunnen constateren dat dit klaarblijkelijk speelde. Ik wijs u er dan ook met nadruk op dat niet de organisatie zelf en niet de externe partijen tot de

conclusie zijn gekomen dat er dingen niet goed waren rondom de heer De Vries, maar dat het de wroeging is geweest van de heer Greeven, die zelf justitie, Vestia en anderen op het spoor heeft gezet dat er iets gaande was waarvan niemand enige weet had.

De **voorzitter**: Het gaat om uw verantwoordelijkheid. Kijk, er komt een brief van Deutsche Bank en u zegt: De Vries is ...

De heer **Staal**: Nee, ik zeg niet ...

De **voorzitter**: Daar werd FiFa in genoemd. Als u die brief zelf had gelezen, had u misschien aan De Vries gevraagd: wat is dit?

De heer **Staal**: Dat had ik ongetwijfeld gedaan, net zozeer als ik u meld dat er achteraf een keer een moment was dat er een contract van een andere bank binnenkwam, ook bij de afdeling Treasury, maar in dit geval bij een andere medewerker, waarin melding werd gemaakt van fees. De betrokken medewerkster is toen onmiddellijk naar de heer De Vries gestapt om te zeggen: hé, dit doen wij toch niet? Nee, dit doen wij niet. Toen is er een gewijzigd contract gekomen, want de heer De Vries heeft ... Ik heb dat niet uit eigen waarneming, want dit is mij achteraf gemeld. Er is mij toen gezegd dat er in de brief sprake was van de onjuiste voorstelling van zaken dat er fees betaald zouden worden.

De **voorzitter**: Voordat ik weer naar collega Bashir ga, heb ik nog één opmerking, naar aanleiding van wat u net tegen mij zei. Ik vroeg u toen naar uw eigen mening over borging door het WSW et cetera. Toen zei u: mijn mening is niet relevant. Maar het is voor onze commissie echt heel erg relevant wat uw mening is. Dat is toch echt wat wij onderzoeken. Ik verzoek u toch om, als wij daarnaar vragen, uw eigen mening te geven. Dat is voor ons echt zeer, zeer relevant. Het woord is aan de heer Bashir.

De heer **Staal**: Stelt u nu de vraag nog een keer, of was dit alleen een opmerking?

De **voorzitter**: Ik maak nu even tussendoor de opmerking dat wij heel graag hebben dat u uw mening geeft, als wij daarnaar vragen.

De heer **Staal**: Ik wil daar wel op reageren.

De **voorzitter**: Ik heb nu gewoon even een statement gemaakt als voorzitter van de commissie. Ik stel voor dat we het woord nu geven aan de heer Bashir.

De heer **Bashir**: Mijnheer Staal, Vestia had een actief financierings- en beleggingsbeleid. Daarbij werd gestuurd op het behalen van rentevoordelen. Onze commissie is gebleken dat dit ook al gebeurde voordat Vestia was begonnen met het gebruik van derivaten. Dan ging het bijvoorbeeld om het uitzetten van kasgeld bij andere corporaties, of het wegzetten daarvan op spaarrekeningen of in beleggingsfondsen. Het valt ons op dat Vestia, voordat er gebruik werd gemaakt van derivaten, al bezig was met geld verdienen. Onze vraag is dan ook door wie dit geïnitieerd werd. Was dit uw eigen idee?

De heer **Staal**: Ik ga uw vraag als volgt vertalen. Vestia heeft een actief financieringsbeleid gevoerd. Hoe stak dat in elkaar? Het is als volgt. Toen Vestia privatiseerde ...

De heer **Bashir**: Mijnheer Staal, dat was niet mijn vraag. Ik heb de feiten genoemd. Ons is gebleken dat Vestia, voordat zij begonnen is met het gebruik van derivaten, geld uitzette bij andere corporaties en daarmee geld verdiende. Vestia zette ook geld weg op spaarrekeningen en in beleggingsfondsen. Ik was benieuwd waar dat idee vandaan kwam. Was dat uw eigen idee, of is dat bijvoorbeeld door uw financiële man, de heer Wevers, bedacht?

De heer **Staal**: Ik kan daar heel helder over zijn. Toen Vestia startte, beschikte Vestia over een zogenaamde bruidsschat in de orde van grootte van zo'n 60 miljoen. Die 60 miljoen moesten wij ergens kwijt. Die kun je niet

ergens in een kastje in je bureau zetten, dat doe je bij banken. Wat je wilt, is dat de opbrengsten daarvan zo hoog mogelijk zijn opdat dat geld ten goede komt aan de volkshuisvesting. Het kwam voor -- dat is op zich gebruikelijk; Vestia heeft er zelf ook gebruik van gemaakt -- dat er sprake was van collegiale financiering. Dat was ook toegestaan in de sector. Dat is op zich niets nieuws. Het zou ook vreemd zijn als wij, laten we zeggen, de renteopbrengsten bij de bank niet zouden willen incasseren. Het zou ook niet goed zijn als wij een andere corporatie collegiale financiering konden aanreiken die ons ook bepaalde revenuen bracht.

De heer **Bashir**: En dan nu de vraag: was het uw eigen idee?

De heer **Staal**: Van het begin af aan, toen het eerste bedrag binnenkwam. Toen was de heer De Vries ook absoluut nog niet verbonden aan de organisatie, natuurlijk. Wij hebben ons ook zorgen gemaakt: wat doe je met zo'n hoeveelheid geld? Ik denk dat elk bedrijf, elke instelling zo kijkt: zorg ervoor dat je defensief en heel voorzichtig met dat geld omgaat, maar zorg er ook voor dat je het op een fatsoenlijke manier laat renderen.

De heer **Bashir**: Vervolgens heeft Vestia in 2002 een financieel statuut opgesteld. Wij vroegen ons af wie daarbij betrokken zijn geweest. Werd Vestia bijvoorbeeld extern geadviseerd?

De heer **Staal**: ... Dat kan ik me niet precies herinneren. Ik weet wel dat er heel uitvoerig over gesproken is. Ik weet ook dat dat soort financiële statuten ook door accountants zijn bekeken en dat ze hun weg naar de buitenwacht hebben gevonden. Dus ik zeg niet dat we er geen externe deskundige bij hebben gehad, maar ik kan het mij absoluut niet herinneren.

De heer **Bashir**: In het financieel statuut zijn de regels voor financiën opgenomen: wat mag wel en wat mag niet? Het valt ons op dat de accountant in een managementbrief in 2009 aan u schrijft dat er onderzoek nodig is naar de gevoeligheid voor bijvoorbeeld fraude binnen het managementteam. Daar moest onderzoek naar worden gedaan. Tevens

wordt er geschreven dat er te veel beleggingsvrijheid en bewegingsvrijheid is voor de treasurer, de heer De Vries. Wij vroegen ons af wat u hebt gedaan met de punten die de accountant naar voren heeft gebracht.

De heer **Staal**: Ik kan me dat niet heel precies herinneren. Dat soort managementletters zijn altijd met de accountant besproken. Na afloop van zo'n bespreking komt er een brief die ook naar de raad van commissarissen gaat. Ik kan er niet veel meer over zeggen, heel specifiek, dan dat ik weet dat er op enig moment een nieuwe financieel statuut is gekomen.

De heer **Bashir**: Dat klopt. Daar wil ik dan ook met u naartoe. Dat is in 2011. Daarin is een aantal wijzigingen doorgevoerd. Het valt ons op dat een aantal dingen is geschrapt uit het oude financieel statuut. Opeens zijn open posities namelijk wel toegestaan. De zinsnede dat de organisatie de werking en het risico van financiële producten volledig moest begrijpen, is geschrapt. Ook het tweehandtekeningenprincipe werd geschrapt. Wij vroegen ons af waarom opeens die wijzigingen zijn doorgevoerd.

De heer **Staal**: Dat kan ik niet aangeven.

De heer **Bashir**: Waarom niet?

De heer **Staal**: Omdat ik dat niet precies weet. Ik heb begrepen dat die gesprekken over het nieuwe statuut in 2011 ook bij de raad van commissarissen zijn geweest. Ik heb u verteld wanneer ik, laten we zeggen, niet meer direct beschikbaar was voor de organisatie. Ik moet u het antwoord op die vraag schuldig blijven.

De heer **Bashir**: Het is wel opvallend, mijnheer Staal. U hebt een financieel statuut. Vervolgens schrijft de accountant in de management letter bepaalde zaken op. In plaats van daarnaar te luisteren en daarnaar te handelen heeft Vestia juist een tegenovergestelde beweging gemaakt, namelijk door de treasurer, degene die met de derivaten aan de slag ging, meer

bewegingsruimte te geven. Dat is wel verbazingwekkend. U weet dus helemaal niet meer hoe dat gegaan is?

De heer **Staal**: Ik vertel u mijn waarheid en mijn feiten.

De heer **Bashir**: En die zijn dat u het niet meer weet.

De heer **Staal**: Ik weet dat ik ergens in 2009 -- al die management letters heb ik niet in mijn hoofd zitten -- dat soort gesprekken met de accountant heb gehad over de management letter. Die management letter wordt vervolgens door een goedkeurende verklaring van de accountant vertaald naar de rvc. Daar hebben die dingen volgens mij niet meer in gestaan. Ik moet gewoon constateren dat ook de accountant na 2009 zeer lovend was over de wijze waarop Vestia dingen georganiseerd had.

De heer **Bashir**: Wij hebben die dingen uit de management letter zelf gehaald.

Ik ga met u verder, naar de treasurycommissie. Wie vormden de treasurycommissie?

De heer **Staal**: Er waren drie mensen bij betrokken: de heer Wevers, de heer De Vries en ik.

De heer **Bashir**: De heer Wevers was de financiële man; de heer De Vries was de treasurer, degene die onder andere met derivaten aan de slag ging; en uzelf. Kunt u ons vertellen op welke manier de treasurycommissie haar besluiten heeft genomen?

De heer **Staal**: Wij hebben een aantal keren per jaar een bijeenkomst. Aan het begin van het jaar wordt vaak vastgesteld wat er de komende periode aan financiering geborgd en aangetrokken moet worden. Op welke manier zouden we dat kunnen doen? Welke ontwikkelingen zijn er op de markt? Hoe moeten we daarop inspelen? Er zijn in de treasurycommissie ook gesprekken geweest over andere vragen. Hoe richten we de organisatie in?

Op welke manier is gegarandeerd dat er functiescheiding is? In de treasurycommissie is er op enig moment ook over gesproken -- dat punt is door mij ingebracht -- dat we ervoor moeten zorgen dat we meer continuïteitsgarantie in de functie van treasury creëren.

De heer **Bashir**: Hoe werden de besluiten vastgelegd?

De heer **Staal**: Er werd een verslag gemaakt.

De heer **Bashir**: Wat werd er met die verslagen gedaan? Werden die bijvoorbeeld ook naar de raad van commissarissen gestuurd?

De heer **Staal**: Die werden netjes gearchiveerd. Eens per jaar werd er een zeer uitgebreid treasuryverslag gemaakt over het hele jaar. Dat treasuryverslag ging ook naar de raad van commissarissen. De heer De Vries heeft ook elke keer een toelichting gegeven aan de raad van commissarissen over de inhoud van het treasuryverslag.

De heer **Bashir**: Dan wil ik met u verdergaan naar de administratieve organisatie van Vestia als het gaat om de derivatenovereenkomsten. Kunt u ons uitleggen hoe die was vormgegeven?

De heer **Staal**: Ja, ik denk het wel. Er was duidelijk sprake van een front- en een backoffice. Dat waren gescheiden functies. Daar is, op nadrukkelijk verzoek van Vestia, naar gekeken door de accountant, in dit geval de externe accountant. Vestia heeft de externe accountant verzocht om aan te geven of het op een goede en adequate manier was georganiseerd. Dat is een onderzoek uit 2008 of 2009 geweest, meen ik, met een positief oordeel: het was op een juiste en correcte manier georganiseerd.

Ook de volgende accountant, die later is verschenen, heb ik gevraagd: zijn dingen bij ons goed georganiseerd, kunnen dingen beter of anders, wat zijn jullie bevindingen? Daar hebben we een zeer positieve reactie op gekregen. Als derde wijs ik erop dat er op instigatie van het Centraal Fonds een onderzoek door drie externe deskundigen heeft plaatsgevonden. Daarop

attendeerde ik de heer Van Vliet al eerder. Zij hebben ook een oordeel gegeven. Zij waren zeer tevreden over de wijze waarop we dingen bij Vestia georganiseerd hadden. Dus voor mij waren dit, in combinatie met wat we zelf gedaan hadden, voldoende garanties om ervan uit te gaan dat we het goed georganiseerd hadden.

De heer **Bashir**: Wij hebben als commissie ook onderzoek gedaan. Uit ons onderzoek blijkt dat zowel de frontoffice als de backoffice uit één persoon bestond. Kunt u dit bevestigen?

De heer **Staal**: Ja.

De heer **Bashir**: Kunt u ook bevestigen dat de administratie van de derivatencontracten in een Excelbestand ging?

De heer **Staal**: U overvraagt mij. Ik zou niet precies kunnen zeggen of dat in een Excelbestand of een ander bestand ging. Ik hield me, eerlijk gezegd, niet bezig met welk soort systeem er gehanteerd werd. Ik vond alleen wel -- dat hoort gewoon op elke plek in de organisatie z'n vertaling te krijgen -- dat mensen de juiste en goede hulpmiddelen moeten hebben om hun werk goed te kunnen verrichten. Ook voor de heer De Vries en de backoffice gold dat als zij wensen hadden ten aanzien van hun, laten we zeggen, ondersteuning, in de zin van automatisering, Vestia daar altijd zeer positief op gereageerd heeft.

De heer **Bashir**: Ik had het over een bestandje. Dat bestandje is het bestandje waarmee de ontwikkeling van de derivatenportefeuille in de gaten werd gehouden. Als je het print, blijkt het uit één A4'tje te bestaan. U zegt dat u niet wist dat dit op deze wijze werd gedaan.

De heer **Staal**: Dat klopt. U vraagt mij specifiek wat ik daar feitelijk van weet. Ik geef alleen aan dat onderzoeken altijd het resultaat hebben gehad dat het bij Vestia goed geregeld was en dat alle informatie direct geleverd kon worden. Dat zeiden de externe accountants en dat zeiden ...

De heer **Bashir**: Dat hebt u inderdaad net gezegd.

De heer **Staal**: Ja, maar ...

De heer **Bashir**: Dat hebben we uiteraard gehoord. Het wordt ook netjes genotuleerd. Daar hoeft u zich dus helemaal geen zorgen over te maken. Wat ons opvalt, is dat er dus gewoon één bestandje was waarin de ontwikkeling van de derivatenportefeuille van meer dan 21 miljard werd bijgehouden. De vraag is dan of dat voldoende is om zo'n grote portefeuille bij te houden.

De heer **Staal**: Ik blijf herhalen wat ik u straks ook zei.

De heer **Bashir**: Nee, dat hoeft niet herhaald te worden.

De heer **Staal**: Hij gaf aan dat wij the state of the art hadden als externe onderzoekers; tenminste, de externe onderzoekers hebben dat aangegeven. Daar ben ik ook op afgegaan. Nogmaals, u vraagt mij nu elke keer heel specifiek naar de financiële handel en wandel rondom derivaten, maar dat maakte natuurlijk maar een klein onderdeel uit van het takenpakket dat ik als directeur-bestuurder had.

De heer **Bashir**: Ik stel u specifiek deze vraag, mijnheer Staal, omdat u zelf in de media hebt gezegd dat financiën de corebusiness waren van Vestia.

De heer **Staal**: De corebusiness van Vestia is altijd geweest: het leveren van volkshuisvestelijke prestaties. Het gaat erom, ervoor te zorgen dat er voldoende ondersteunde activiteiten zijn om het volkshuisvestingsrendement zo maximaal mogelijk te houden. Daarvoor is nodig dat je ook op financieel gebied goed scoort. Ik heb aangegeven dat Vestia dat ook deed, gelet op het feit dat we qua rentevoet meer dan 1% lager zaten dan de rest van de sector.

De heer **Bashir**: Ik wil met u verder naar de controle van de derivatenovereenkomsten. U gaf net aan dat er een pre-confirmation kwam, die vervolgens meteen moest worden getekend en uiteindelijk een paar dagen later door uzelf werd getekend. Wij vroegen ons af wie de derivatenovereenkomsten controleerde voordat de pre-confirmation werd getekend.

De heer **Staal**: Op het moment dat de pre-confirmation komt, is er al sprake van een contract. Het contract komt tot stand door de toezegging. Dat wordt alleen via e-mail bevestigd. Later komt pas het officiële contract.

De heer **Bashir**: Wie bevestigde dat via de mail?

De heer **Staal**: Die bevestiging kwam uiteindelijk zowel bij de frontoffice als bij de backoffice, om te kijken of het klopte. Ik meldde de heer Van Vliet al eerder dat er één keer een situatie is geweest waarin zo'n pre-confirmation door de backoffice werd beoordeeld en er werd gesignaleerd dat er iets stond ten aanzien van fees, wat in de ogen van de betrokken Vestiamedewerker niet correct was. Vervolgens heeft dat ertoe geleid dat de heer De Vries die pre-confirmation heeft meegenomen en daar later een andere bevestiging voor heeft teruggegeven.

De heer **Bashir**: Klopt het dat de heer De Vries, die de derivatencontracten afsloot, een onbeperkt mandaat van u had gekregen?

De heer **Staal**: Nee.

De heer **Bashir**: Hoe is het dan?

De heer **Staal**: We hebben altijd een aantal grenzen afgesproken. Er werden alleen zaken gedaan met banken die op het lijstje van het WSW stonden; dat is één. Twee: er werden producten gebruikt die ook door het WSW werden erkend. Drie: Wij hadden altijd een terughoudend beleid, een defensief beleid in alle opzichten. Een onderdeel daarvan was dat we wisten dat de

mogelijkheid van collaterals er was, over en weer trouwens, en dat we altijd een zodanige financiële positie moesten hebben dat we nog voldoende liquiditeiten in kas hadden om aan onze collateralverplichtingen te voldoen, mocht de rente onverhoopt ooit naar nul gaan. Dat waren altijd de grenzen.

De heer **Bashir**: Dat waren de grenzen. Wie controleerde die grenzen?

De heer **Staal**: Die heeft de heer De Vries ook altijd aangegeven. We hebben in 2008 een situatie gehad waarin er sprake was van collaterals. Vestia heeft zich ook keurig netjes gehouden aan het nakomen van die verplichtingen. Dat heeft er ook toe geleid dat we er later nooit enige discussie over hebben gehad. Ik moet alleen constateren dat er ergens in 2011 een situatie is ontstaan -- daar ben ik zelf zeer benieuwd naar -- waarin er klaarblijkelijk een vlucht is waar te nemen in de omvang van de derivaten. Op het ogenblik wordt daarnaar uitgebreid onderzoek gedaan. Ik ben zeer benieuwd wanneer dat precies is gebeurd en op welke manier het heeft plaatsgevonden.

De heer **Bashir**: Laten we even teruggaan naar die tijd. U zegt dat er grenzen waren. De indruk van onze commissie is dat de heer De Vries wel degelijk een onbeperkt mandaat had gekregen om datgene te doen wat hem goeddunkte. U zegt: nee, er waren grenzen. De vraag is dan wie de heer De Vries controleerde en hoe dat gebeurde.

De heer **Staal**: We hebben elk jaar een treasuryverslag, waarin precies wordt aangegeven wat de resultaten waren van de handelingen van de treasuryafdeling. Tot 2011 was dat altijd prima voorzien. Ook in 2011 heeft de heer De Vries nog in de rvc-vergadering aangegeven dat Vestia over voldoende liquide middelen beschikte om, mocht de rentestand anders worden, aan de verplichtingen te voldoen, hetgeen spoorde met wat tot dan toe altijd in de praktijk bewaarheid was gebleken. Het gaat dus niet alleen om de theorie, maar ook om de praktijk.

De heer **Bashir**: De praktijk in 2011 ...

De heer **Staal**: In 2011 -- en daar pijnig ik mezelf nog elke dag mee -- is er klaarblijkelijk een soort vlucht ontstaan, hoewel ik de inhoud daarvan niet precies ken, alleen wat mij af en toe wordt verteld. Er wordt onderzoek gedaan naar de manier waarop dat enorme bedrag tot stand is gekomen.

De heer **Bashir**: Wat dat enorme bedrag betreft: klopt het dat ook de contracten uit 2011 allemaal door u zijn getekend?

De heer **Staal**: Ja. Het is overigens altijd een beperkt aantal contracten geweest. Het zijn altijd contracten die achteraf ...

De heer **Bashir**: Maar ze zijn wel door u getekend.

De heer **Staal**: Ik tekende ze omdat werd aangegeven dat het standaardcontracten waren, maar de overeenkomst was allang gesloten.

De heer **Bashir**: Maar u tekende ze dus wel.

De heer **Staal**: Ja, zoals ik zo veel dingen moest tekenen.

De heer **Bashir**: U zegt nu dat u niet exact wist wat erin stond. Vanochtend hebben we de heer Erents hier gehad. Hij zei: als je Erik Staal een beetje kent, tekent hij niet blind 400 derivatencontracten.

De heer **Staal**: Ik kan daar niet op reageren. Ik geef gewoon de feiten aan. De feiten zijn dat er een preconfirmation is en dat er intern wordt gecontroleerd of het correct is. Er is een keer een onjuist contract gesignaleerd. Dat is ook opgemerkt en gecorrigeerd. Vervolgens komen na weken de contracten. Die contracten zijn voorzien van een aantal stickers op de plekken waar moet worden getekend.

De heer **Bashir**: U hebt uiteindelijk de contracten getekend op de plek waar moest worden getekend. Hebt u ook weleens vraagtekens gezet bij een bepaald contract?

De heer **Staal**: Ik heb in het begin de contracten wel gelezen, omdat ik wilde kijken hoe dingen geformuleerd werden. Omdat het standaardcontracten waren die ook voorzien waren van juridische adviezen en omdat het ging om situaties waarin het contract formeel al gesloten was, heb ik na verloop van tijd niet meer van elk contract de inhoud zitten lezen.

De heer **Bashir**: Dus u zegt dat u in het begin weleens contracten hebt gelezen.

De heer **Staal**: Ja.

De heer **Bashir**: Daaruit kan ik dus concluderen dat u nooit vraagtekens hebt gezet bij een contract. U hebt ze alleen gelezen.

De heer **Staal**: Nee. Ik heb uiteindelijk alle contracten getekend.

De heer **Bashir**: Mijnheer Staal, wat zegt dit over het treasurybeleid van Vestia, met uiteindelijk een derivatenportefeuille van meer dan 21 miljard euro, en uw rol daarin?

De heer **Staal**: Kunt u wat specifiekker zijn in wat u precies van mij wilt weten?

De heer **Bashir**: Wij zijn net de wijze waarop de treasury van Vestia werd vormgegeven, langsgedaan. We hebben gehoord op welke manier de administratie in elkaar zat, op welke manier de omvang en de waardeontwikkeling van de derivatenportefeuille werd gevolgd en op welke wijze u de contracten uiteindelijk tekende. Mijn vraag is wat dit zegt over het treasurybeleid van Vestia, met uiteindelijk meer dan 21 miljard aan derivaten.

De heer **Staal**: Misschien moet ik daar een aantal opmerkingen bij plaatsen. In eerste instantie ben je, als je die contracten afsluit, altijd op een goede manier gehedged. Het gaat er uiteindelijk om dat je niet speculatief bezig bent, maar dat je daadwerkelijk een inhoudelijke onderbouwing hebt. Alle

controllers die wij tot en met 2011 hebben gehad, hebben altijd aangegeven dat dit op een correcte manier is gebeurd en dat het klopte. De situatie ...

De heer **Bashir**: Maar u tekende gewoon. Het maakte niet uit wat erin stond, u tekende.

De heer **Staal**: Ik wil graag het antwoord afmaken. Uw opmerking heb ik straks al voorzien van een compleet antwoord. Waar het om ging, is ... Misschien kunt u uw eerste vraag nog eens herhalen, want u hebt mij even van mijn à propos gebracht door een tussenopmerking te plaatsen.

De heer **Bashir**: Zal ik mijn vraag dan anders formuleren?

De heer **Staal**: U mag hem op dezelfde manier formuleren.

De heer **Bashir**: Ik zal u vragen naar uw verantwoordelijkheid in dezen.

De heer **Staal**: Ik heb graag dat u eerst de vraag nog een keer stelt. Dan wil ik daar een compleet antwoord op geven.

De heer **Bashir**: Mijnheer Staal, ik ga over mijn vragen, u gaat over de antwoorden.

De heer **Staal**: Ja.

De heer **Bashir**: En ik wil u toch vragen om uw eigen rol en uw eigen verantwoordelijkheid in dezen te belichten.

De heer **Staal**: Maar u onthoudt mij nu de mogelijkheid om het antwoord op uw eerste vraag af te maken.

De heer **Bashir**: U ging helemaal uitweiden.

De heer **Staal**: Ik wil het over de feiten hebben. Dat er veel feiten zijn, is een gegeven. U wilt een compleet feitenonderzoek.

De heer **Bashir**: Dat ben ik helemaal met u eens. We hebben u aan het begin van het verhoor ook gezegd dat wij heel veel onderzoek hebben gedaan. We zijn meer dan een jaar bezig met dit onderzoek. We kennen heel veel feiten. Nu vragen we om een mening, namelijk: wat is uw eigen verantwoordelijkheid in dezen?

De heer **Staal**: Ik ben bestuurlijk verantwoordelijk voor Vestia. Dat is de verantwoordelijkheid die ik heb. Vervolgens gaat het om de vraag hoe je die hebt ingevuld, hoe je die hebt onderbouwd en op welke manier je daar invulling aan hebt gegeven. Het spijt me dat ik misschien in herhaling moet vallen, maar het gaat er daarbij om dat je je als organisatie openstelt, dat je je laat controleren en dat je je laat voorzien van externe adviezen. Dat hebben wij gedaan. Op basis van die adviezen, op basis van het feit dat we alles hebben gedaan binnen de spelregels die door anderen zijn bepaald, en op basis van het gegeven dat anderen ons elke keer hebben voorzien van een meer dan positief rapportcijfer, had ik voldoende signalen om aan te nemen dat we het op een goede manier hadden georganiseerd. Nogmaals, de heer De Vries is in 1998 -- of 1997 of 1996 -- bij Vestia in dienst gekomen. Dat was aanvankelijk niet als treasurer, maar als adjunct-controller. Als je gedurende een periode van meer dan tien jaar iemand bij je hebt werken over wiens kwaliteiten iedereen, zowel binnen als buiten de organisatie, hoog opgeeft, alsmede over de resultaten die zijn bereikt en de wijze waarop dat is gedaan, ontstaat er wel een vorm van vertrouwen. Op basis daarvan meende ik als bestuurder te kunnen constateren dat de werkzaamheden die werden verricht, op een correcte manier waren verricht en dat ze ook werden verricht binnen de spelregels die daarvoor golden.

De **voorzitter**: Mijnheer Staal, u was heel lang de baas bij Vestia. U was de enige directeur-bestuurder. U was de grote man; u had het voor het zeggen. Onder uw bestuur, onder uw eindverantwoordelijkheid was er een treasurer, Marcel de Vries, die als enige over 400 derivatencontracten ging, contracten

die uiteindelijk een miljardenschadepost hebben opgeleverd. Dat was onder uw supervisie. We begrepen net van u dat u al die 400 contracten achteraf hebt getekend, want ze waren allemaal al bevestigd, met pre-confirmation of hoe het allemaal heten mag. U hebt ze allemaal achteraf getekend. In het statuut uit 2011 staat dat het tweehandtekeningenprincipe werd geschrapt. Wij hebben de feiten keihard voor ons; dit zijn de feiten. Er staat in dat mijnheer De Vries open posities mocht gaan innemen. Dat betekent: nog ingewikkelder derivaten met een speculatief karakter. Ook is er een bepaling geschrapt die er eerst in stond, te weten dat de hele organisatie moet begrijpen wat de treasurer doet. Dat is er allemaal uitgehaald. Ik kan niet anders dan concluderen dat de treasurer, zeker vanaf 2011, ook feitelijk en formeel onbeperkte bevoegdheden kreeg. Onbeperkt, en u was de baas. U kreeg zijn contracten en u tekende achteraf: "Marcel, hier heb je ze weer". De vraag van collega Bashir was hoe u uw eindverantwoordelijkheid als hoofdbestuurder, als de baas, nu zelf ziet. De Vries kwam met de contracten bij u en u tekende. Hij had echt carte blanche; dat blijkt uit de feiten.

De heer **Staal**: Mijnheer De Vries kwam niet met de contracten bij mij. Dat was de backoffice. De backoffice had de contracten gecontroleerd op correctheid en juistheid. De backoffice reikte mij de contracten aan om te ondertekenen. Nogmaals, als je altijd, van hoog tot laag, van binnen en van buiten de organisatie, signalen hebt gekregen dat Vestia het geweldig deed en dat men Vestia graag als voorbeeld wilde stellen, terwijl het een activiteit was die er een van vele was -- uiteindelijk ging het bij Vestia om het volkshuisvestingsrendement -- dan moet ik constateren dat er in mijn ogen voldoende basis was om vertrouwen in Marcel de Vries te hebben.

De **voorzitter**: Dat betekent dat hij dus carte blanche kreeg.

De heer **Staal**: Nee, hij kreeg geen ...

De **voorzitter**: Dat wijzen de feiten uit. Dat constateer ik op basis van het statuut uit 2011 waarin alles werd gedaan wat ik net opsomde. Er waren 400 contracten. U zegt dat de administratief medewerkster die de backoffice deed

en alles opschreef voor Marcel de Vries, met de contracten naar u kwam. Wij constateren uit de feiten dat er één treasurer was, Marcel de Vries, en één medewerkster van hem. Zij hadden dan één spreadsheet, een Excelwerkblad waarin 400 uiterst ingewikkelde derivatencontracten werden geadmistriseerd voor een totaalvolume van meer dan 20 miljard euro. U bent de eindverantwoordelijke bestuurder. Hebt u zich, als weldenkend, intelligent mens, nooit het volgende afgevraagd? "Eh, kan dit wel? Is dit nu voldoende, twee mensen binnen mijn zeer grote organisatie die 400 contracten met een volume van miljarden euro's door een spreadsheet pompen? Is dat wel goed? Moet ik al die dingen wel achteraf blijven tekenen?" Dat is eigenlijk de vraag van onze commissie: hebt u zich dat nooit afgevraagd?

De heer **Staal**: Ik heb u hieraan voorafgaand al een keer gemeld dat ik me wel zorgen maakte over de continuïteit van de treasury. Ik heb ook voorgesteld om de treasuryafdeling uit te breiden, om daarmee een "nog meer ogen"-principe te krijgen en te zorgen voor meer continuïteit. Dat is ook gebeurd. Ik maakte me er dus wel degelijk zorgen om, want het kon ook zo zijn dat mijnheer De Vries met zijn knowhow en kennis op enig moment zou overstappen naar een andere organisatie.

De **voorzitter**: Toch liep het volume van de derivaten op tot vele miljarden.

De heer **Staal**: Ik geef aan dat met name in 2011, klaarblijkelijk ... Ik weet dat niet precies, want ik heb die cijfers niet. Tot 2010 was alles in mijn ogen prima. In 2011 is er iets ontstaan. Ik zou graag de resultaten van het onderzoek hierover kennen, hoewel ik daarbij aantekenen dat je alles wel bij elkaar kunt optellen, maar dat je ook moet kijken wat je bij elkaar optelt. Ik kan u een praktisch voorbeeld geven. Als iemand besluit om voor 10 miljoen financiering aan te trekken, kan dat een financiering zijn voor 10 miljoen voor tien jaar. Dan is dat één keer 10 miljoen. Als je daarvoor een rentepercentage van 5 moet betalen, weet je wat je kapitaalslasten zijn.

De **voorzitter**: Over de opbouw van de derivaten komen we nog te spreken.

De heer **Staal**: Voor mij is het toch wel even van belang, want u noemt het zo nadrukkelijk.

De **voorzitter**: Voor onze commissie was uw verantwoordelijkheid van belang. Op die vraag zouden we graag uw antwoord willen hebben. U was de baas en het gebeurde. Wat is nu uw verantwoordelijkheid, in plaats van in te gaan op de technieken? Zegt u nu: had ik maar beter gekeken? Of zegt u: het was niet mijn pakkie-an? Of: ik was niet de baas? Wat is uw antwoord daarop?

De heer **Staal**: Ik ben altijd formeel bestuurlijk verantwoordelijk voor Vestia, dus ook voor wat er bij Vestia gebeurt.

De **voorzitter**: Oké, ...

De heer **Staal**: Met uw welnemen maak ik het nog even af. Daarbij gaat het erom op welke manier je het invult. Ik kan niet van elk contract, van elk onderdeel precies nagaan wat er aan de hand is. Ik geef daarbij het volgende voorbeeld. Vestia heeft heel veel projecten ontwikkeld, wel duizenden. Daar zijn allerlei spelregels voor, bijvoorbeeld aan welke constructie-eisen een gebouw moet voldoen. Ik was niet degene die al die constructie-eisen controleerde. Ik was wel degene die zei: als wij een gebouw bouwen, moet het voldoen aan bouwbesluiten et cetera, daarop moet worden getoetst. Zo ook bij de heer De Vries.

De **voorzitter**: Na de schorsing komen we terug op de wijze waarop dat kon leiden tot het verlies van die 2 miljard euro.

De heer **Staal**: Nou ...

De **voorzitter**: Nee, mijnheer Staal.

De heer **Staal**: U zegt nu iets feitelijks ...

De **voorzitter**: Ja, daar komen we na de schorsing op terug.

Schorsing 14.40 uur tot 14.58 uur

De **voorzitter**: Mijnheer Staal, ik wil met u naar de raad van commissarissen van Vestia in uw tijd en hun betrokkenheid bij het interne beleid. Kunt u ons vertellen of de raad van commissarissen in 2002 betrokken was bij het opstellen van het al eerder genoemde financieel statuut?

De heer **Staal**: Ik durf niet precies te zeggen of ze gelijk bij het formuleren van het statuut betrokken zijn geweest, maar wel dat het gewoon besproken is in de raad van commissarissen.

De **voorzitter**: Maar waren zij geen drijvende kracht achter dat statuut? Of namen ze het alleen voor kennisgeving aan?

De heer **Staal**: Zoals bij veel organisaties worden er producties geleverd, zoals beleidsnota's of andere stukken, die vervolgens naar de raad van commissarissen gaan om daar te worden behandeld en besproken. De raad neemt er dan ook een beslissing over.

De **voorzitter**: Ze hadden ermee ingestemd?

De heer **Staal**: Ja.

De **voorzitter**: In 2011 was er de aanpassing van het financieel statuut die ik net beschreef. Waren ze ook daarbij betrokken qua instemming?

De heer **Staal**: Jazeker. Het is besproken op -- ik weet de datum nog precies -- 17 februari. Dat was namelijk de laatste keer dat ik nog actief was voor Vestia omdat er, zoals ik eerder meldde, daarna een periode intrad waarin ik niet meer voor de organisatie beschikbaar was.

De **voorzitter**: Hoelang was u feitelijk weg?

De heer **Staal**: In de periode tussen februari en juni ben ik een drietal keer opgenomen geweest in het ziekenhuis. Ik was ergens in juni, juli weer full swing beschikbaar voor de organisatie.

De **voorzitter**: Even voor de duidelijkheid van de notulen: hebt u zich in de tussenliggende maanden niet bemoeid met Vestia?

De heer **Staal**: Vestia is, ondanks dat ik ziek was, nooit uit mijn hoofd verdwenen. Ik probeerde dus zo veel mogelijk contact te hebben mét.

De **voorzitter**: Oké. Op welke wijze besprak de raad van commissarissen het jaarlijkse treasuryverslag waarover we het eerder hadden, van De Vries volgens mij?

De heer **Staal**: Eén keer per jaar zijn er verschillende terugkerende onderwerpen. Een zo'n onderwerp was het treasuryverslag. Dat werd uiteraard geagendeerd. Voor de bespreking van dat onderwerp nodigde de raad van commissarissen ook de heer De Vries uit om een toelichting te geven, opdat zo veel mogelijk uit de eerste hand kennis werd verkregen van de inhoud en de achtergronden van het verslag.

De **voorzitter**: Financieel directeur Wevers en uzelf waren daar dan bij?

De heer **Staal**: Ja, wij waren aanwezig. Het was in principe altijd zo dat vergaderingen van de raad van commissarissen werden bijgewoond door de secretaris, de directeur financiën, de heer Wevers, en door de directeur beleid. Ik zat er ook bij als bestuurder.

De **voorzitter**: Werd de raad van commissarissen, los van het jaarlijkse treasuryverslag van Marcel de Vries, op andere wijzen geïnformeerd over het treasuryverloop?

De heer **Staal**: Op het moment dat er zaken speelden die actueel werden, was er altijd ruimte bij de raad van commissarissen om daarover het gesprek te voeren. Ik moet constateren dat in de periode tot 2011, behalve de reguliere bijeenkomsten waarvoor het treasuryverslag was geagendeerd, in mijn ogen ... In 2008, 2009, toen de eerder gememoreerde financiële crisis aan de orde was, is het nog weleens gebeurd. Toen was de raad ook zeer geïnteresseerd en wilden we de raad ook zeer goed informeren over de positie van Vestia.

De **voorzitter**: Dat begrijp ik. U zat zelf in de treasurycommissie waarover collega Bashir het had. Ook directeur financiën Wevers en treasurer De Vries zaten erin. Werden de besluiten van de treasurycommissie ook naar de raad van commissarissen gestuurd?

De heer **Staal**: Nou, ik denk dat we dat niet gedaan hebben, omdat die uiteindelijk altijd een vertaling kregen in het treasuryverslag. Voorafgaand aan de treasuryvergaderingen, als het weer ging om de vraag wat we de komende periode zouden gaan doen, waren er uitgebreide discussies over het beleid van Vestia, wat de consequenties van dat beleid zouden zijn en welke financiële consequenties dat zou hebben. Op basis daarvan werd afgesproken welke financieringsbehoefte Vestia in de komende periode zou hebben en op welke manier de treasurer dan de ruimte had om ervoor te zorgen dat Vestia op tijd de financiële verplichtingen ten aanzien van de banken zou kunnen nakomen.

De **voorzitter**: Die besluiten waarover u het nu hebt, dus over de financiering et cetera, werden genomen door de treasurycommissie, hè?

De heer **Staal**: Ja. Aan het begin van het jaar werd altijd aangegeven wat de behoefte voor de komende periode was. Vervolgens was het aan de treasury om aan de hand van de liquiditeitspositie van Vestia te bepalen wanneer wij opnieuw geld moesten aantrekken.

De **voorzitter**: Werden die specifieke besluiten van de treasurycommissie echt vastgelegd?

De heer **Staal**: Er zijn verslagen van de treasurycommissie.

De **voorzitter**: Wij hebben vanmorgen van de heer Erents, die na u als interim-toezichthouder/bestuurder is aangesteld en heeft gegrasduind in alle papieren, begrepen dat hij nergens verslagen van de treasurycommissie heeft gevonden. Kunt u dat verklaren?

De heer **Staal**: Nee. Ik heb ze wel gezien, want de heer De Vries maakte die verslagen. Een enkele keer heeft ook de heer Wevers, meen ik, een verslag gemaakt. Ze waren er wel, dus het verbaasde mij dat er geen verslagen zijn gevonden.

De **voorzitter**: Hoe groot was de steun van de raad van commissarissen voor het hele treasurybeleid, inclusief de derivaten? Stond de raad daarachter? Dus het treasuryverslag ...

De heer **Staal**: Ja. In de jaren dat wij daar gezeten hebben, is er geen moment geweest waarop de raad van commissarissen niet instemde met het treasuryverslag en de toelichting die Marcel, aangevuld door Kees Wevers en door mij, gaf.

De **voorzitter**: Werden er veel kritische vragen gesteld door de commissarissen?

De heer **Staal**: De commissarissen vroegen zich natuurlijk ook af hoe de externe adviseurs ernaar keken en wat de accountant ervan vond. Op het moment dat wij konden aantonen dat de wijze waarop Vestia het had georganiseerd en de wijze waarop de resultaten werden geboekt, elk jaar weer werden voorzien van positieve beoordelingen ... Dat was niet alleen intern. De situatie was qua organisatie zo dat de afdeling treasury onder de

afdeling financiën viel. Ook vanuit financiën werd een positief oordeel gegeven over de werkzaamheden.

De **voorzitter**: Ik begrijp hieruit dat de commissarissen geen kritische vragen stelden? Door alle omstandigheden die u beschrijft ...

De heer **Staal**: Nee, de commissarissen hebben natuurlijk wel kritische vragen gesteld. Daarbij gingen ze echter ook af -- zo laat je je ook begeleiden -- op wat externe accountants zeiden. De externe instanties spraken zeer lovend over de wijze waarop Vestia de dingen had georganiseerd en de resultaten die Vestia daarbij boekte. Dus als je omgeving, waaronder een hoop externe deskundigen, aangeeft dat je het op een goede manier doet, en vervolgens ook in de praktijk blijkt dat het tot goede resultaten leidt, kan ik me voorstellen dat je op een gegeven moment denkt je in een goede positie te bevinden.

De **voorzitter**: Maar in de praktijk bleek uiteindelijk dat het helemaal niet goed ging, hè? Vestia viel bijna om. Hebben de commissarissen zich nooit eens achter de oren gekrabd in de zin van "Marcel de Vries, hebben we niet wat veel derivaten"? Dat is eigenlijk mijn vraag, en of ze die vraag misschien aan u hebben gesteld.

De heer **Staal**: Als dat de vraag is ... Kijk, ik heb u aangegeven dat er in 2011 klaarblijkelijk een situatie is ontstaan waarin er een exponentiële of explosieve groei van de derivaten was. Nu noemde u een aantal keer het bedrag van 22 miljard. Daarbij wens ik toch wel de feitelijke constatering te maken ...

De **voorzitter**: Heel goed, want eind 2010 was het al meer dan 10 miljard euro! Dus ...

De heer **Staal**: Ja. Maar ook voor 10 miljard gold ... Ik probeerde dat voorafgaand aan de pauze ook te melden, om het in het goede perspectief te plaatsen. Je kunt, nogmaals, een financiering aangaan voor een langere

periode voor het bedrag dat ik als voorbeeld noemde, namelijk 10 miljoen met een rentepercentage van 5. Dan staat dat genoteerd als één lening van 10 miljoen ...

De **voorzitter**: Prima, maar de commissarissen! Mijnheer Staal, de commissarissen. U kunt ook gewoon een keer ja of nee zeggen. Vroegen zij weleens of het niet uit de klauwen liep, ook in 2010 al? Dat is eigenlijk gewoon de vraag, niet wat het nu allemaal inhield. Daar komen we nog wel op. U was altijd bij die vergaderingen. Vroegen ze daar nog weleens kritisch naar?

De heer **Staal**: Ik heb straks het antwoord gegeven dat de commissarissen zich ook baseerden op de informatie die van buitenaf kwam, ook van externe accountants die werden uitgenodigd om de raad van commissarissen een toelichting te geven op de jaarrekening. We hebben daar ook vragen en opmerkingen gekregen, en we hebben antwoorden gekregen op de vragen, waarbij de strekking altijd is geweest: Vestia, u hebt het goed georganiseerd, u hebt het op een goede manier ingericht. Om te voorkomen dat er een verkeerd beeld ontstaat over de derivaten: natuurlijk is 22 miljard een enorm bedrag.

De **voorzitter**: Daar komen we op. U hebt de vraag over de commissarissen nu beantwoord. Die stelden weleens vragen, maar geen kritische, omdat ze een heleboel positieve verhalen kregen voorgeschoteld. Zo vat ik uw antwoord van daarnet over de commissarissen samen. Dat is toch correct?

De heer **Staal**: Nou, ik zou het op mijn manier willen formuleren. Een commissaris kijkt kritisch. Een commissaris laat zich daarbij ook adviseren door wat externe deskundigen erover melden.

De **voorzitter**: Duidelijk.

De heer **Staal**: Ik heb een aantal keren gezegd, en ik herhaal dat, want ik sta erop ...

De **voorzitter**: Maar dat is allemaal genotuleerd. Dat is echt genotuleerd, hoor. Alles wat u zegt, wordt meegenomen. We moeten ons af en toe toespitsen op de vragen, want dan kunnen we door met het verhoor. Wie bij Vestia gaf opdracht aan de accountant? Wie had de dagelijkse contacten bij de controlewerkzaamheden van de externe accountant? Wie gaf daar de opdrachten?

De heer **Staal**: De heer Wevers, de directeur financiën. Hij hield ook de gesprekken met de accountants, om aan te geven welke eventueel specifieke werkzaamheden er in dat jaar zouden moeten worden verricht.

De **voorzitter**: Is het vennootschappelijk -- of in dit geval bij een stichting, want dat is Vestia -- niet de bedoeling dat de raad van commissarissen de opdrachtverlener is van de externe accountant?

De heer **Staal**: De raad van commissarissen is de organisatie binnen Vestia die formeel beslist welke accountant wordt aangesteld. De raad benoemt de accountant, om het maar zo te zeggen. De rapportage van de accountant gaat ook naar de raad van commissarissen. De raad van commissarissen heeft ook een gesprek met de accountant over zijn bevindingen en kan tijdens dat gesprek ook aangeven of er nog andere zaken zijn die de raad van commissarissen onderzocht wil hebben, ja of nee.

De **voorzitter**: Ja, daar kom ik zo nog op. In de dagelijkse praktijk was het dus de heer Wevers, de directeur financiën, die dat allemaal regelde, terwijl de raad van commissarissen formeel de opdracht gaf. U zegt dat Wevers de controleactiviteiten begeleidde.

De heer **Staal**: Er moet binnen een organisatie altijd een aanspreekpunt zijn voor de externe accountant.

De **voorzitter**: Zeker.

De heer **Staal**: Het is dan van belang dat het een aanspreekpunt is dat goed kan communiceren, ook inhoudelijk. De heer Wevers was de interne accountant.

De **voorzitter**: Nee, daarom; ik bedoel ook niets met die vraag. Ik wilde alleen even feitelijk checken dat het de heer Wevers was die dat deed. Wat vond u van de opmerking in de managementletter van 2008 van de controlerend accountant van Deloitte, mijnheer Klop, dat een aanvullend derivatenonderzoek noodzakelijk werd geacht? Wat vond u daarvan? Klop merkte dat op.

De heer **Staal**: Ik vond het prima om dat te doen, alleen hoort er nog een wat langer antwoord bij. Dat is het volgende. De heer Klop wilde graag dat Deloitte dat aanvullende onderzoek deed en had er behoefte aan om een aantal interne experts van Deloitte daarvoor in te vliegen, om het maar zo te formuleren. Voor die werkzaamheden diende Vestia wel extra te betalen. Dat was een element waarvan ik zeg: dat vind ik een beetje bijzonder. Wij sluiten elk jaar in financiële zin een contract met de accountant, waarin wordt aangegeven wat de werkzaamheden zijn en wat het speelveld is waarnaar moet worden gekeken. De heer Klop kende de organisatie al enige jaren, dus wist dat wij op het terrein van derivaten ook ons best deden.

De **voorzitter**: U had dus een discussie over de meerkosten. Die kwamen boven op het controllerbudget. Wie gaf vervolgens gevolg aan het verzoek van Klop om dat dan inderdaad te doen? Wie formuleerde de vraagstelling waarover Klop zich met zijn interne Deloittedeskundigen moest gaan buigen?

De heer **Staal**: De heer Klop heeft zelf zijn reactie gegeven. Hierin gaf hij aan dat hij externe deskundigen vanuit de eigen organisatie, dus Deloitte, naar het derivatenpakket wilde laten kijken. Daarvan heb ik gezegd dat de financiën voor mij het probleem waren. Dat is geparkeerd, in de zin dat hij het zelf heeft gedaan. Uit dat onderzoek is naar voren gekomen dat Vestia het op een meer dan goede wijze had georganiseerd, wat voor mij een

aangename en prettige bevestiging was van de manier waarop wij het hadden ingericht.

De **voorzitter**: Ja, inderdaad. Dit feitencomplex is heel belangrijk. Deloitte zegt: wij moeten het aanvullend controleren. Ze geven zelf ook aan -- daar hebben we stukken van -- dat de specialisten van Deloitte de waardering van de derivaten van Vestia steekproefsgewijs zullen controleren en dat ze aandacht zullen besteden aan de administratieve organisatie bij de treasury, aan de procedures en met name aan de risicobeheersing. Nu zien we dat dit onderzoek uiteindelijk niet plaatsvindt. Het vindt niet plaats. Deloitte komt een hele tijd later met drie pagina's, die alleen maar gaan over wat met een ingewikkeld woord kostprijs-hedgeaccounting heet, dus dat je sommige dingen moet optellen en aftrekken of juist moet wegstrepen. Het gaat dus niet over de risicobeheersing of de administratieve organisatie. Er zijn ook geen derivatencontracten gecontroleerd. Dat staat niet in die drie pagina's waarmee Deloitte kwam. Dat is erg jammer, zou ik zeggen. De toezegging van Klop dat hij dat ging doen, is niet nagekomen. Waar lag dat nu aan? Hoe komt dat nu?

De heer **Staal**: Die vraag moet u niet aan mij stellen. Die zou u aan de heer Klop moeten stellen. Waar het op is neergekomen, is dat het gesprek dat ik daarover heb gehad, verband hield met die financiële kwestie. Die was opgelost. Er heeft vervolgens een onderzoek plaatsgevonden. Daarover is gesproken, niet rechtstreeks met ondergetekende, want dat ging met de directeur financiën. De uitkomst daarvan -- die is me ook gemeld -- was dat de zaken bij Vestia goed georganiseerd waren, dat het state of the art was en dat er een goede administratieve organisatie was. Kortom, geen enkel moment kwam er onzekerheid bij mij op om daaraan te twijfelen.

De **voorzitter**: Ik moet u zeggen, mijnheer Staal, dat ik echt goed moet zoeken in die drie pagina's om datgene eruit te halen wat u eruit haalt!

De heer **Staal**: Eh ...

De **voorzitter**: Was het zo dat u er moeite mee had ...

De heer **Staal**: Nog even ...

De **voorzitter**: ... dat als Deloitte te diep inging op wat Vestia allemaal met derivaten deed, het die kennis weleens bij anderen zou kunnen gebruiken?
Lees: bij andere corporaties. Dat heeft onze commissie begrepen.

De heer **Staal**: Mijn ervaring is dat er in het verleden vaker organisaties bij Vestia zijn geweest om bij ons dingen te controleren of te constateren. Soms zag ik dat de producten die Vestia had ontwikkeld, elders op de markt werden gebracht, zeg maar werden verkocht bij andere corporaties. Dat vond ik een op zich wat aparte handelswijze, dat je een business maakt van producten die Vestia heeft en die je dus gratis bij Vestia kon weghalen. Dat is mijn enige zorg geweest rondom dit onderwerp. Ik wilde niet dat de kennis die men opdeed bij Vestia, vervolgens commercieel werd ingezet zonder dat Vestia daar enig voordeel van zou genieten.

De **voorzitter**: Nee, dat is dan ...

De heer **Staal**: Er is geen enkel moment geweest -- dat benadruk ik heel specifiek -- waarop ik mensen van Deloitte heb verhinderd om naar onze portefeuille te kijken. Absoluut niet. Mijn enige zorg, en dat was een commerciële zorg, was wat ze er vervolgens mee gingen doen. Mijn ervaring in het verleden was namelijk dat er vaker producten van Vestia elders werden verkocht.

De **voorzitter**: Ja, helder. Vanaf de jaarrekening over 2010 kwam er een nieuwe extern controlerend account: KPMG. Deloitte moest zijn koffers pakken. Kunt u aangeven welk bedrag er was gemoeid met het controlebudget van KPMG? Wat kostte de controle door KPMG? Ik zal u niet op een paar tientjes vastpinnen.

De heer **Staal**: Om te voorkomen dat er misschien een bepaald beeld blijft hangen: u zegt dat Deloitte zijn koffers moest pakken, maar dat is helemaal niet waar.

De **voorzitter**: Er kwam een andere accountant; soit.

De heer **Staal**: Dat is voor mij wel een andere inkleuring. Formeel moet een organisatie om de zoveel tijd wisselen van accountant. Dat betekende dat Vestia na zoveel jaar ook opnieuw naar een andere accountant moest gaan kijken.

De **voorzitter**: In 2010 was dat niet formeel geregeld, hoor.

De heer **Staal**: Er was wel sprake van dat wij naar een nieuwe accountant moesten kijken.

De **voorzitter**: Goed, maar die accountant kwam. Dat was KPMG.

De heer **Staal**: Wij hebben toen een uitgebreide selectie laten uitvoeren, waarbij ook Deloitte betrokken was als mogelijke kandidaat. We hebben Deloitte dus absoluut niet de deur gewezen of de deur uit geschopt.

De **voorzitter**: Maar goed, na de contest moesten ze in ieder geval wel stoppen.

De heer **Staal**: Daarna hebben de selectiegesprekken met potentiële kandidaten plaatsgevonden aan de hand van een aantal criteria. Uiteindelijk is KPMG daar uitgerold. Nu is het aanbod van accountants die actief zijn in de sector voor de grootte van onze organisatie niet zo hoog. Meer dan vijf selectiegesprekken hoefden we niet te voeren.

De **voorzitter**: KPMG won de contest.

De heer **Staal**: KPMG heeft de selectie gewonnen, door de combinatie van zijn kennisniveau en ervaringsniveau. Uiteindelijk speelde ook de kostencomponent mee.

De **voorzitter**: Juist. Wat was dat budget?

De heer **Staal**: Ze hadden geen budget. Ze hadden een offerte. Ze hadden een bedrag van tussen de 1,5 en 2 ton.

De **voorzitter**: Hoe verhiel dit zich tot het budget waarvoor Deloitte het voorheen deed?

De heer **Staal**: Dat zou ik niet meer weten. U stelt mij nu zulke gedetailleerde vragen.

De **voorzitter**: Niet op een paar tientjes, maar deed Deloitte het voor 2 ton, 4 ton of 6 ton?

De heer **Staal**: Ik zou dat niet meer weten. Ik heb niet alle kostencomponenten van de organisatie bij de hand. Als u dit van tevoren had gevraagd, had ik ervoor naar de stukken moeten kijken. Die stukken heb ik niet, dus dan had ik het antwoord ook niet kunnen geven. Wat ik wel kan constateren, is dat er bij de geselecteerde accountantsbureaus een enorme hang was om Vestia als klant te hebben.

De **voorzitter**: Dat lijkt me prima. KPMG kwam dus binnen en had een mooi bedrijf om te controleren. Dat deden ze voor een bedrag van 1,5 tot 2 ton, zo zegt u. Voor een organisatie met de omvang van Vestia, met honderden miljoenen aan financiële stromen alleen al aan huurinkomsten, alsmede die zeer grote derivatenportefeuille, is dat een zeer beperkt bedrag, een soort bodembedrag. Deloitte zal het niet voor dat bedrag gedaan hebben. Was er in zo'n bodembedrag dan nog wel ruimte voor KPMG om goed te kijken naar de derivaten bij Vestia? Had u daar een goed gevoel bij?

De heer **Staal**: Bij de shortlist van accountantsbureaus hebben we natuurlijk gekeken naar de kwaliteit van de bureaus. Ik kan me niet voorstellen dat een accountantskantoor met de reputatie van KPMG op dat moment überhaupt een offerte zou uitbrengen waarmee ze onze organisatie niet volledig en goed zouden kunnen beoordelen. Dat is absoluut niet bij mij opgekomen.

De **voorzitter**: Goed. Ik geef het woord aan collega Bashir.

De heer **Bashir**: Mijnheer Staal, ik wil toch nog even een paar vragen aan u stellen over de verslagen van de treasurycommissie. U zegt dat die verslagen te vinden moeten zijn. Vanochtend vertelde de heer Erents onze commissie dat hij de verslagen niet kon vinden. Waar kunnen we deze verslagen vinden?

De heer **Staal**: Het enige antwoord dat ik daarop kan geven, is: ergens bij Vestia. Er zijn bijeenkomsten geweest. De heer Wevers zat daarbij. Hij was de directeur financiën en was ook de baas van de heer De Vries. Ik zat erbij. Ik heb de verslagen ook gezien. Ik zou echt niet weten waar ze te vinden zijn, anders dan bij Vestia. Er waren ook altijd agenda's.

De heer **Bashir**: Kunt u ook de locatie aangeven waar we ze kunnen vinden?

De heer **Staal**: Dan kan ik alleen zeggen: het archief. Ik neem aan dat u niet van mij verwacht dat ik precies weet waar de documenten van Vestia -- dat zijn er misschien wel vele miljoenen -- zijn opgeborgen.

De heer **Bashir**: U bent heel erg stellig, mijnheer Staal. U zegt dat die verslagen ergens moeten zijn. Wij hebben vorderingen gedaan bij Vestia en eigenlijk alles opgevraagd wat daar was. Wij konden de verslagen niet vinden tussen de vorderingsstukken. Ook uit ons onderzoek blijkt dat de besluiten van de treasurycommissie meestal niet schriftelijk werden vastgelegd. Hierop is onder anderen gewezen door de accountant, maar ook in het rapport van CGG in opdracht van de externe financiële toezichthouder. We moeten dan in twee verschillende werelden zitten, want u zegt dat er

verslagen zijn gemaakt en dat u die zelf hebt gezien, terwijl de accountant iets anders zegt. De externe financiële toezichthouder zegt iets anders, de heer Erents zegt iets anders en wij hebben het ook niet kunnen vinden.

De heer **Staal**: U citeert uit het rapport van CGG. Als u het complete rapport erbij haalt, staat er aan het eind dat zij zeer tevreden zijn over de wijze waarop Vestia de zaken had georganiseerd en dat ze zeer tevreden waren over het terughalen van alle informatie die er was. Dat is mijn reactie.

Daarnaast wijs ik u erop dat er in die periode ook een onderzoek van de Belastingdienst is geweest bij Vestia ten aanzien van de kwaliteit van de administratieve organisatie, in het kader van een groot landelijk onderzoek waarbij gekeken is of allerlei vastgoedtransacties op een correcte manier hadden plaatsgevonden. Die hadden bij Vestia ook altijd op een correcte manier plaatsgevonden. De Belastingdienst benoemde de wijze waarop hij de informatie van Vestia kreeg als zeer goed.

De heer **Bashir**: Ja, maar dat is de conclusie van het rapport. De constatering dat de verslagen er niet zijn, is er een die we hier toch moeten doen, want u kunt ook niet aangeven waar de verslagen dan wel zijn.

De heer **Staal**: Nee, zoals ik u ook niet kan aangeven waar allerlei andere stukken zich in de organisatie bevinden.

De heer **Bashir**: Ik wil u een aantal vragen stellen over uw terughoudendheid met betrekking tot het derivatenonderzoek van Deloitte. U zei dat het om bedrijfsgevoelige informatie ging en dat u dus niet alles wilde prijsgeven, want wie weet ging Deloitte die informatie wel weer doorverkopen aan een andere partij. U vertrouwde de accountant dus niet; zo begrijp ik het. Of niet?

De heer **Staal**: Nee, zoals u het nu formuleert, heb ik het absoluut niet gezegd. Als je een accountant niet vertrouwt, zou het ook een beetje raar zijn om vervolgens wel aan je raad van commissarissen te adviseren om hem te nemen. Dat zou wat merkwaardig zijn. Ik constateerde dat wij in het verleden een aantal producten hadden gemaakt, waarvan ik er twee zal noemen. Ten

eerste was er indertijd een reglement voor de raad van commissarissen. Ten tweede was er een heel dossier over de privatisering. Ik heb achteraf geconstateerd dat een externe accountant onderzoek deed naar de wijze waarop je met een raad van commissarissen zou moeten omgaan. In dat onderzoek heeft hij ook Vestia bezocht en heeft hij kennisgenomen van alle stukken die Vestia daarover had gemaakt, als een van de eerste corporaties in Nederland. Vervolgens verschenen in de documentatie die door hem is opgesteld, letterlijk en figuurlijk bijna dezelfde teksten. Dat is dan opvallend. Wij hebben al dat werk gedaan. Iemand anders plakt en kopieert en hangt er een prijskaartje aan.

De heer **Bashir**: Maar mijnheer Staal, als u een toch best substantiële derivatenportefeuille hebt en de accountant wil die onderzoeken

De heer **Staal**: Dan heb ik daar ook geen enkel probleem mee. Dat heb ik ook aangegeven. Dat heb ik ook gedaan. Mijn enige aarzeling betrof het prijskaartje dat eraan hing, om het maar zo te zeggen. Om dat te verifiëren, denk ik dat u deze vraag nogmaals aan de heer Klop zou moeten stellen. Op geen enkel moment heb ik gezegd dat het niet mocht of is er een voorbehoud gemaakt in de zin van "maar daar mogen ze niet naar kijken". Dat is onzin. Ik heb als organisatie alles altijd open en bloot aangereikt. Dat blijkt ook uit het feit dat de treasuryverslagen naar buiten gingen. Regelmatig is er gecommuniceerd met het WSW, met het Centraal Fonds en met het ministerie.

De heer **Bashir**: Ik wil met u naar december 2008. De rente daalt dan scherp. De negatieve marktwaarde van de derivatenportefeuille is eind 2008 762 miljoen euro. Kunt u uitleggen waarom een dergelijke hoge negatieve marktwaarde voor u geen aanleiding was om het treasurybeleid aan te passen?

De heer **Staal**: Wij hebben in 2008 heel goed naar de ontwikkelingen op de financiële markt gekeken. In onze ogen hebben we daar zeer alert op gereageerd. Elk jaar werden wij ook weer gecontroleerd of wij dat op een

goede en adequate manier hadden gedaan. Ook hierover moet ik zeggen dat, toen de onderzoeken over het jaar 2008 aan de orde waren, de externe instanties zeer lovend waren over de wijze waarop we dingen hadden geregeld, niet alleen de externe accountant maar ook het WSW, het Centraal Fonds en het ministerie.

De heer **Bashir**: U hebt in die tijd ook naar de derivatenportefeuille gekeken. Hebt u toen ook beredeneerd wat er zou gebeuren als de rente bijvoorbeeld nog verder zakte?

De heer **Staal**: Ik heb u voorafgaand aan de pauze gemeld dat de stelling bij Vestia altijd was om zeer terughoudend en defensief te zijn. Een van de uitgangspunten was altijd: al zou in een hypothetisch geval de rente nul zijn, dan nog moeten wij in staat zijn om aan onze financiële verplichtingen te voldoen. Ik constateer dat dit zeker tot en met 2010 altijd het geval is geweest, maar dat ergens in 2011 de zaak explosief is gegroeid. Ik wil absoluut weten op welke wijze dat is gebeurd. Ik heb die informatie niet.

De heer **Bashir**: Ja, dat hebt u gezegd, mijnheer Staal ...

De heer **Staal**: Daar is ...

De heer **Bashir**: Maar ik wil nog even terug naar 2008 ...

De heer **Staal**: Ja, maar ik wil toch ...

De heer **Bashir**: Dat hebt u al gezegd.

De heer **Staal**: Mijnheer Bashir, u gaat over uw vragen, maar ik wil graag mijn complete antwoord geven.

De heer **Bashir**: Ja, maar u hebt die antwoorden al een aantal keer gegeven. Het is genotuleerd. U hebt gezegd dat de derivatenportefeuille in 2011 op een of andere manier exponentieel is gestegen. Dat zit in mijn achterhoofd

en het is ook nog genotuleerd. Dat weten we. Ik wil toch nog terug naar 2008. De negatieve marktwaarde van de derivatenportefeuille van Vestia was 762 miljoen euro. U hebt uitgelegd dat u zich daar op dat moment geen zorgen over maakte. Uit ons onderzoek blijkt echter dat een aantal Nederlandse banken, mede als gevolg van de scherpe rentedaling maar ook door de informatie uit de jaarverslagen van Vestia, wel aanleiding zag om aanvullende informatie bij u op te vragen. Ik wil dat u daarop ingaat. Wat was uw reactie daarop?

De heer **Staal**: Volgens mij gaat dat niet om 2008, maar is er in 2009 een gesprek geweest. Om heel specifiek te zijn: er was een verzoek van de ING-bank om met Vestia te praten. Dat was prima; daar was geen discussie over. Ik heb dat gesprek gevoerd samen met de heer Wevers en Marcel de Vries. Ik heb ze van tevoren gevraagd naar de reden voor het gesprek. Ik wilde graag goed voorbereid zijn op het moment dat ING kwam. Het voorgesprek heb ik met de heer De Vries gehouden. Hij had aangegeven dat ING, gelet op de financiële positie die ING indertijd had, bezig was om haar balans op te schonen en dat ze waarschijnlijk af wilde van het beperkte aantal derivaten van Vestia. Dat vond ik op zich een plausibele verklaring. Ik had alleen zoiets van: als je met elkaar een contract sluit, vind ik ook dat je het netjes moet afwickelen, dus niet alleen zeggen dat je ervanaf wilt en of wij er dan ook maar van af willen stappen. Dat gesprek heeft plaatsgevonden. ING heeft toen in mijn ogen aangegeven wat de heer De Vries had gezegd, namelijk dat ze van de derivaten af wilden. Ik heb toen gezegd dat we dat niet gingen doen en dat we de derivaten netjes zouden laten afbouwen, zoals we dat contractueel met elkaar waren overeengekomen. Gelet op eerdere discussies met ING hebben we toen ook besloten om de relatie met ING te beëindigen en Vestia niet meer aan ING te linken.

De heer **Bashir**: ING vroeg ook om aanvullende informatie. Was u bereid om die te geven?

De heer **Staal**: Daar heb ik het ook over gehad met de interne mensen. Als jij met een leverancier afspraken maakt ten aanzien van leveringen en

condities, zijn dat afspraken die je maakt met de leverancier en met jezelf als koper, als klant. Het zou heel bijzonder zijn, vind ik zelf, als een andere potentiële leverancier bij jou komt en wil weten wat de condities zijn waaronder de ander met jou zaken heeft afgesproken. Het lijkt me niet correct om die informatie, die in de vertrouwelijkheid tussen klant en leverancier tot stand is gekomen, zomaar aan een klant te geven. Dat lijkt mij een incorrecte manier van zaken doen. Dat is ook het gesprek geweest dat intern hierover is gevoerd.

De heer **Bashir**: ING was niet de enige die zich zorgen maakte. U hebt ook soortgelijke brieven ontvangen van andere banken.

De heer **Staal**: Nee.

De heer **Bashir**: Van bijvoorbeeld ABN AMRO?

De heer **Staal**: U suggereert dat er een hele hoop banken waren. Ik kan me het gesprek met ING herinneren. Het tweede is ABN AMRO. Daar ging het heel ergens anders over. Bij ABN was het volgende aan de hand. ABN AMRO was op enig moment gefuseerd met Fortis. Vanuit het verleden heeft Vestia altijd met veel banken zaken gedaan. Een daarvan was Fortis en een daarvan was ABN AMRO. Door het samenvoegen van de twee pakketten die wij hadden opgebouwd bij respectievelijk Fortis en ABN AMRO, heeft ABN AMRO gezegd dat zij eigenlijk een te grote positie naar onze kant toe hadden gekregen en dat zij daarom in de toekomst niet zo snel zaken met ons zouden doen, omdat ze op een gegeven moment interne spelregels hadden ten aanzien over de marges of ruimte waarbinnen je opereerde richting een klant. Dat is de informatie die ik heb gekregen. Het was dus niet in de zin van ...

De heer **Bashir**: U hebt geen enkel moment gedacht dat u dit misschien ook als een waarschuwing moest zien om even alles na te lopen om te zien of het allemaal wel in orde was en of Vestia niet te veel risico's liep?

De heer **Staal**: U moet zich voorstellen dat ik toen net allerlei rapporten had gekregen die waren voorzien van dikke voldoende, meer dan dikke voldoende. Ik had net nog de mededeling van het Centraal Fonds gekregen dat Vestia een C-corporatie zou worden. Dat wil zeggen dat Vestia te veel financiële kracht had voor haar opgave, dus eigenlijk te rijk was. Wat mij betreft zijn dat geen signalen die ertoe leiden dat je je heel ernstig zorgen maakt. Om die lijn door te trekken: Vestia werd benaderd door instanties om bij te springen in het oplossen van andere problemen in de sector. Dat getuigde er niet van dat mensen in de buitenwacht, gewaardeerde instellingen, zich zorgen maakten om de financiële positie van Vestia.

De heer **Bashir**: Maar die brief was toch van uw huisbankier, ING. Dan is die brief wel ...

De heer **Staal**: Nee, dat is geen huisbankier. U noemt dat zo. Sorry dat ik u interrumppeer, maar wij werkten met heel veel banken samen.

De heer **Bashir**: Maar ING was wel een van de grotere banken waarmee u werkte.

De heer **Staal**: Nee. De echt grote posities hadden we niet bij ING.

De heer **Bashir**: Ik kijk toch even naar die brief. Daarin staat: "ING maakt zich zorgen over het door Stichting Vestia gevoerde treasurybeleid, over de omvang van de derivatenportefeuille en de daarbij gebruikte instrumenten alsmede de daarmee gepaard gaande geconstateerde balansverlenging. ING maakt zich zorgen over de marktwaardeontwikkeling van de derivatenportefeuille en mogelijke optionaliteiten in de derivatenportefeuille die niet transparant zijn."

De heer **Staal**: U citeert uit een brief die ik niet in mijn hoofd heb zitten. Wat ik wel weet -- en zo is het in feitelijkeid gegaan -- is dat we dat gesprek met ING hebben gehad. Voorafgaand aan dat gesprek heb ik intern overlegd over de bedoeling van dat gesprek en wat ze wilden. De heer De Vries had mij

aangegeven dat ze van de derivaten af wilden. Daarvan heb ik gezegd: nou, dat is een beetje raar, contract is contract dus daar houd ik je graag aan. In het gesprek kwamen we ook te spreken over het unwinden, zoals dat heet, van het derivatencontract. Dat sloot wat mij betreft naadloos aan op de informatie die ik van de heer De Vries had gekregen. Het was voor mij dus helder wat er aan de hand was. Ik heb tijdens dat gesprek ook gezegd dat ik de relatie met ING dan wenste te beëindigen.

De heer **Bashir**: Maar waren die waarschuwingen die in de brief staan, voor u geen aanleiding om ...

De heer **Staal**: Die brief, mijnheer Bashir ...

De heer **Bashir**: ... actie te ondernemen?

De heer **Staal**: ... kwam pas veel later. Toen had ik de relatie met ING al opgezegd en was het voor mij geen issue meer, omdat hij paste bij de voorgesprekken die ik erover voerde. Nogmaals, dit was tegen de achtergrond van de informatie die ik had over hoe we het georganiseerd hadden en wat het oordeel daarover was.

De heer **Bashir**: Wij hebben ook gekeken naar uw antwoord op de brieven. U hebt namelijk ook schriftelijk gereageerd richting ING. U schuwt het niet om ING te kleineren in uw antwoord. U schrijft dat ING geen ervaring heeft, onvoorbereid is en weinig kennis heeft, terwijl Vestia een backoffice had van één persoon, een frontoffice van één persoon en een Excelbestandje gebruikte om de derivatenportefeuille bij te houden. Ik wil van u weten waarop u de kwalificaties baseerde die u in uw brief richting ING heeft geuit.

De heer **Staal**: Tijdens het gesprek was de sfeer niet helemaal aangenaam, om het maar zo te zeggen. Ik heb ING toen gezegd dat wij ermee stopten. Voor mij was de brief van ING een soort ... Die kwam in een soort nazit. Ik was inmiddels al bezig met andere dingen en heb er verder ook geen aandacht meer aan besteed.

De heer **Bashir**: Maar u hebt er wel op gereageerd met de kwalificaties die ik net noemde.

De heer **Staal**: In dergelijke gevallen zei ik altijd: componeer een antwoord. Dat is gebeurd. Niet alle brieven die de deur uitgaan, worden door jezelf opgesteld.

De heer **Bashir**: Zegt u hiermee dat deze brief niet door uzelf is opgesteld?

De heer **Staal**: Ik zeg dat die brief dan niet door mijzelf zo is opgesteld.

De heer **Bashir**: Wie zou hem dan kunnen hebben opgesteld?

De heer **Staal**: Een van de medewerkers van Vestia. Dat kan in overleg zijn gebeurd met een aantal betrokkenen.

De heer **Bashir**: U hebt de brief uiteindelijk wel ondertekend.

De heer **Staal**: Ik heb de brief ondertekend en zo.

De heer **Bashir**: Dus u staat erachter?

De heer **Staal**: Daar staat mijn handtekening onder.

De heer **Bashir**: Ik wil graag met u spreken over het doorsturen van deze brieven naar de raad van commissarissen. Als banken zich zorgen maken en een bank zelfs de kredietrelatie met Vestia opzegt, is dat dan geen aanleiding om de raad van commissarissen daarover te informeren?

De heer **Staal**: In uw vraag zit een soort constatering die niet correct is. De bank heeft niet de relatie met ons opgezegd, maar wij hebben de relatie met de bank opgezegd.

De heer **Bashir**: In de brief van ING staat dat zij de relatie opzeggen.

De heer **Staal**: Wij hebben de relatie opgezegd, want ik was al bezig met het treffen van alle voorbereidingen om de bankrekeningen van ING om te zetten naar andere banken. Voor mij was het verder geen issue meer. Ik heb hier aangegeven op welke manier ik dat heb beleefd.

De heer **Bashir**: Ja, maar ING was wel uw huisbankier.

De heer **Staal**: ING was een van de bankiers die we hadden. Dé huisbankier van Vestia was de BNG.

De heer **Bashir**: U schrijft zelf in uw brief aan ING dat ING uw tweede huisbankier was.

De heer **Staal**: Dan geeft u al aan dat het de tweede huisbankier was en niet dé huisbankier.

De heer **Bashir**: Maar wel een huisbankier, dus.

De heer **Staal**: Bovendien: wat is een huisbankier? Dat er een aantal rekeningen zijn die we bij ze hebben lopen, waarop ook inkomsten van Vestia worden gestald. Toen we het gesprek met ING hadden gehad, was dit, tegen de achtergrond van alle andere informatie die ik had, in combinatie met de interne mededeling dat ING eigenlijk van de derivatenpositie bij ons af wilde,...

De heer **Bashir**: Dat hebt u inderdaad gezegd.

De heer **Staal**: ... geen groot issue meer.

De heer **Bashir**: We gaan de rol van de banken ook onderzoeken, maar ik wil nu weten waarom u de raad van commissarissen niet hebt geïnformeerd.

De heer **Staal**: Er komen in brieven meer zaken op ons af die op zich door de organisatie zelf kunnen worden afgehandeld. Ik meen mij te kunnen herinneren dat ik wel degelijk erover heb gesproken, in en buiten de organisatie -- zeer zeker -- dat we deze confrontatie met ING hebben gehad. Daar is geen twijfel over mogelijk.

De heer **Bashir**: Maar dan legt u de afweging of een brief relevant is, bij uzelf neer in plaats van bij de raad van commissarissen.

De heer **Staal**: De brief was niet gericht aan de raad van commissarissen. De brief was gericht aan Vestia.

De heer **Bashir**: Gisteren hebben we een lid van de raad van commissarissen gevraagd wat hij ervan vond dat hij, als een vooraanstaand lid van de raad van commissarissen, niet was geïnformeerd over de brieven die zijn verstuurd door ABN AMRO, Rabobank en ING. Ik heb het dan over de heer Lugte. Hij zei: je voelt je wat belazerd als blijkt dat de raad van commissarissen die brieven niet heeft gekregen; dat is pertinent onjuist. Dat was de heer Lugte, met wie u volgens mij hebt gestudeerd. Het is een studievriend van u. Hij voelt zich belazerd door u. Wat is uw reactie daarop?

De heer **Staal**: Nou, die kwalificatie neem ik niet over. Volgens mij heb ik u net in heldere bewoordingen geschetst wat de situatie was en wat de afwegingen waren. Dat hebben we in alle openheid, met alle integriteit en zonder enige vorm van bijbedoeling gedaan. Ik heb wel degelijk gecommuniceerd over wat er gebeurd is tijdens het gesprek met ING. Dat kunt u bij veel andere externen navragen.

De heer **Bashir**: Mijnheer Staal, ik ga met u naar eind 2011. Verschillende mensen plaatsten toen kanttekeningen bij de samenstelling van de derivatenportefeuille van Vestia. De banken verkochten namelijk niet alleen gewone rentederivaten aan Vestia, maar ook allerlei exotische producten, producten die niet zijn gemaakt om renterisico's af te dekken. Onze

commissie wil weten of u het de banken verwijt dat ze zulke producten aan Vestia hebben verkocht.

De heer **Staal**: Wat ik u daarop kan antwoorden, is dat Vestia met die producten in zee ging waaraan een goedkeuringsstempel hing van het WSW. Ik ben zeer benieuwd naar wat er in de periode van 2011 precies is gebeurd. Daarnaast vindt een onderzoek plaats. Ook voor mezelf zou ik graag willen dat de onderste steen daar boven komt. Als mocht blijken dat banken daar een andersoortige bedoeling mee hadden dan integer zaken te doen, dan zou ik daar de grootst mogelijke problemen mee hebben. Ik wijs u er ook op dat we, in een procedure die we hebben lopen, de banken in vrijwaring hebben opgeroepen om ze te betrekken bij de rechtszaken die we hebben, zeker tegen de achtergrond van andere signalen die er zijn, zoals het manipuleren met de Libor, hetgeen ook allerlei consequenties heeft voor het al dan niet kunnen inroepen van collaterals.

De heer **Bashir**: Samengevat, als dat zo is, dan ...

De heer **Staal**: Dan zou ik daar de grootst mogelijke problemen mee hebben. Dan ben ik ook, laten we zeggen, ernstig boos.

De heer **Bashir**: Ik wil nog een stapje verdergaan. We hebben het nu over exotische producten gehad. Vestia schreef ook swaptions. "Schreef" is dus verkopen. Dat ging eigenlijk een stapje verder. Vestia kreeg hiervoor een premie die verrekend werd in de rente van een normale payer swap die hieraan gekoppeld was. Hiermee werden de rentelasten dus eigenlijk gedrukt.

We hebben vanochtend aan de heer Erents gevraagd om uit te leggen wat dit in normale mensentaal betekent. Hij zei dat Vestia hiermee eigenlijk een verzekeringsbedrijf was geworden voor de banken. Dat was eigenlijk de omgekeerde wereld. Voldeed Vestia aan de regelgeving? Moest Vestia zich bezighouden met dit soort activiteiten, die op het terrein van een bank liggen?

De heer **Staal**: Vestia is geen verzekeringsmaatschappij, ook niet voor banken. Ik kan die kwalificatie dus niet helemaal volgen. Ik weet wel dat wat er in 2011 gebeurd is, voor mij soms nog voorzien is van allerlei vraagtekens. Vestia probeerde wel altijd om de kostenfactor ten aanzien van de kapitaallasten, met name de rentelasten, zo laag mogelijk te houden. Daar was ze ook succesvol in. Vestia probeerde zo veel mogelijk de risico's eruit te halen. Dan kom ik toch terug op de door uw commissie regelmatig genoemde 22 miljard. Het kwam voor dat je het in zo'n pakket op een wat andere manier bij elkaar moest optellen dan weleens gedaan werd. Het kan zijn dat het ene contract maar voor een korte periode dient, bijvoorbeeld voor het eerste loopjaar, dat je een tweede contract sluit voor het tweede en derde loopjaar en dat je voor de laatste zeven jaar nog een derde contract sluit. Die drie contracten worden soms bij elkaar opgeteld. In mijn voorbeeld gaat het om contracten van 10 miljoen. Dan is het voor 30 miljoen gedaan, terwijl de nominale waarde gewoon maar 10 miljoen is. Het gaat alleen per periode. Vervolgens kun je in een aantal gevallen rentes ook optimaliseren. Je kunt bekijken of je van een toekomstige renteontwikkeling een positief voordeel kunt behalen, dan wel ervoor kunt zorgen dat je je risico begrenst, dat de rente niet boven een bepaald plafond kan stijgen. U moet zich realiseren dat Vestia vele miljarden investeerde in woningbouw en dat die investeringen over een periode lopen van ruim 40 jaar. Dan is het van belang om je tijdig te voorzien van de juiste financiering.

De heer **Bashir**: Het is een ingewikkeld verhaal. U zegt dat Vestia succesvol was in het laag houden van de rentelasten, dat Vestia de rente optimaliseerde. In een concreet voorbeeld zou dit bijvoorbeeld kunnen betekenen dat Vestia met een bank een contract aanging waardoor zij, op het moment dat de rente onder een bepaald percentage kwam, geld moest overmaken naar de bank. Als de rente omhoogging, kreeg Vestia echter geen geld. De risico's lagen dus eenzijdig bij Vestia. Daarvoor kreeg Vestia een bepaalde premie. Die premie werd dan vervolgens verdisconteerd in de rente, waardoor de rentelasten laag leken, totdat het fout ging en de rente heel erg ging zakken. Past dit soort zaken bij een woningcorporatie?

De heer **Staal**: Vestia werd opgedragen om zo veel mogelijk volkshuisvestingsrendement te realiseren. Dat heeft zij ook gedaan. Voor dat volkshuisvestingsrendement is het echter noodzakelijk dat je over voldoende financiële middelen en mogelijkheden beschikt. Daarbij past dat je heel goed bekijkt op welke manier je de financiering organiseert.

In de afgelopen jaren is het ook voorgekomen dat Vestia collaterals van de bank kreeg, dat de bank bij ons moest storten. Het kenmerk van een collateral is namelijk dat als de rente door een bepaald renteniveau heen schiet, je de verplichting hebt om jouw geld op een bankrekening bij de desbetreffende bank te zetten. Het is en blijft jouw geld.

De heer **Bashir**: U bent nog steeds niet ingegaan op mijn vraag of een woningcorporatie zich moet bezighouden met dit soort financieringen, zonder meteen weer de techniek in te gaan.

De heer **Staal**: Wat ik constateer, is dat sectorbreed, en ook buiten de sector, derivaten als artikelen werden genoemd ...

De heer **Bashir**: Dat is waar, maar ik heb het concreet over ...

De heer **Staal**: ... en ook werden aangeprezen. Met de kennis van nu ...

De heer **Bashir**: Mijnheer Staal, dat is helemaal waar, derivaten worden veel breder gebruikt. We hebben het nu echter over exotische producten, waarbij de risico's voornamelijk bij Vestia terechtkwamen terwijl de winst bij de banken terechtkwam. Dan is mijn vraag: moet een woningcorporatie zich als een verzekeringsmaatschappij gedragen? Wist u eigenlijk wel dat Vestia dit deed?

De heer **Staal**: Dit is geen verzekeringsmaatschappij. Wat er gebeurde, was dat je je risico's aan de bovenkant wilde afgrendelen en dat je ervoor wilde zorgen dat je je renteniveau naar beneden kon krijgen. Het kenmerk van een derivaat is dat het aan het einde van de looptijd altijd weer op nul uitkomt. Mijn voorstelling is dus dat ik niet weet of de wijze waarop is gekeken naar

de afhandeling van de derivatenproblematiek van Vestia, de enige en de juiste keuze is geweest. Ik kan dus niet zeggen of die 2 miljard een reële schade is geweest. Ik kan alleen constateren dat er vanuit het ministerie direct op is aangedrongen om de derivatenportefeuille in één keer af te wikkelen. Ik ben daar niet bij betrokken geweest.

De heer **Bashir**: Kan ik dan mijn vraag op een andere manier aan u stellen? We hebben het over swaptions gehad, het opereren als een verzekeringsmaatschappij. Weet u wel dat u dit soort contracten ook hebt getekend? Of komt dit nu helemaal uit de lucht vallen?

De heer **Staal**: Ik heb alle contracten getekend. Daar is geen discussie over. Ik heb aangegeven dat er in de periode in 2011 klaarblijkelijk iets is gebeurd wat heeft gezorgd voor die explosieve groei. Of daar op de achtergrond in heeft meegespeeld dat er een financiële incentive voor de heer De Vries aan vastzat, weet ik niet. Daar kan ik pas een goed oordeel over geven als ik alle feiten heb. Die feiten heb ik niet, hoe graag ik dat ook zou willen. Ook ik ben namelijk geïnteresseerd in de wijze waarop het tot stand is gekomen en zeker ook in de wijze waarop men er verder mee is omgegaan. Het kenmerk blijft dat als je een derivaat laat aflopen, je per saldo altijd op nul eindigt.

De **voorzitter**: Eind 2008 is er sprake van een rentedaling. De negatieve marktwaarde was 762 miljoen euro. Er was sprake van een derivatenportefeuille met de meest exotische en tropische namen en met zeer gestructureerde en complexe producten. Uit de cijfers -- dat zijn keiharde feiten -- begrijpen wij dat al in 2010 de variabele leningen, waarvan je normaal het renterisico wilt afdekken, zweven rond 1 miljard euro in de leningenportefeuille. Het aantal derivaten is in 2010 al 10 miljard. Er zit dus een factor tien tussen. In 2011 groeit die factor nog verder uit elkaar. Het gaat naar 17 miljard en uiteindelijk naar boven de 20 miljard, terwijl de variabele leningen, waar een variabele rente op zit die men wil afdekken met een derivaat, in een normale verhouding, rond de 1 miljard, soms 1,2 miljard blijven. Meer wordt dat niet in de totale leningenportefeuille. De vraag is: vindt u het gezond dat Vestia als woningcorporatie in 2010 meer dan 10

miljard volume had aan derivatencontracten, ook zal zat er een techniek in van "die bovenop en dat in de toekomst"? Die exotische producten stonden dus niet meer in verhouding -- integendeel, het gaat om een factor tien meer -- tot de variabele leningen die je normaal zou afdekken. Vindt u het goed dat Vestia dat deed?

De heer **Staal**: Het antwoord daarop is als volgt. Wij hebben elke keer goed gekeken naar de hedgingcomponent, dat de leningen of de derivaten die we hadden, ook goed gehedged waren. Als je het hebt over 10 miljard aan derivaten, wil dat niet zeggen dat de nominale waarde ook 10 miljard is. De onderliggende component kan zijn dat er allerlei tijdsverschillen in zitten, namelijk dat je veel contracten met een korte looptijd hebt, terwijl je toch financiering nodig hebt voor een heel lange looptijd.

De **voorzitter**: Zeker, maar in een gezonde situatie heb je 1 miljard aan variabele leningen. Als je daar het renterisico van wilt afdekken om zeker te kunnen weten wat je rentelasten zullen zijn, sluit je, als je dat al doet, derivaten af voor ongeveer 1 miljard, maar niet voor een factor tien meer. Dat is veel te groot, ook al zitten er opbouw en allerlei techniek tussen. Vond u het nog steeds beheersbaar, gezond en normaal voor Vestia?

De heer **Staal**: In 2011 heeft die explosieve groei plaatsgevonden. In 2010 is er een positieve accountantsverklaring afgegeven. Dat was goed in mijn ogen. Het WSW heeft positief geoordeeld over de positie van Vestia. Het Centraal Fonds heeft positief geoordeeld over Vestia. Iedereen had dezelfde informatie als die waarover wij beschikten.

De **voorzitter**: U oordeelde dus zelf ook positief?

De heer **Staal**: Ik ben ook voor een belangrijk gedeelte afgegaan op de kwaliteit en de beoordelingen van anderen. Mijn primaire aandacht lag natuurlijk bij het leveren van volkshuisvestelijke prestaties.

De **voorzitter**: Maar de tent valt daarna wel om, met 2 miljard euro verlies. Het blijft een belangrijk punt dat u dat al die tijd prima vond.

De heer **Staal**: Ik weet niet of het een constatering is of een oordeel. Ik weet niet of het 2 miljard was. Ik weet alleen dat het door de wijze waarop de zaak is afgehandeld, klaarblijkelijk 2 miljard was. Of er een andere, betere, of misschien zelfs veel goedkopere methode was om eruit te komen, moet nog vastgesteld worden.

De **voorzitter**: Dat onderzoeken wij zeker. Als je doorgaat met derivaten, moet je collaterals blijven storten. Dat geld had Vestia niet. Dat is gebleken. De negatieve marktwaarde werd namelijk steeds negatiever. Dat is een belangrijk feit waar we naar kijken. Ik wil even terug naar ING. U zegt: nee mijnheer Bashir, nee commissie, ik heb die relatie opgezegd.

De heer **Staal**: Ja, mondeling, tijdens die vergadering.

De **voorzitter**: Wanneer was die vergadering?

De heer **Staal**: Ik heb die agenda niet in mijn hoofd zitten.

De **voorzitter**: In de brief van ING van 2 juli 2009 staat letterlijk: "Op basis van bovenstaande constatering en in de afweging van belangen, ziet de bank zich genoodzaakt om alle vermelde aan Vestia verstrekte kredietfaciliteiten per direct op te zeggen en op te eisen." In uw brief van 14 juli 2009 in antwoord op dit verhaal schrijft u letterlijk: "Op 19 juni 2009" -- dat was blijkbaar de datum van het gesprek -- "werd ons, Vestia, te verstaan gegeven door de heer Verbrugge van ING dat ING na een relatie van meer dan tien jaar, deze relatie met Vestia met onmiddellijke ingang wilde beëindigen. Die plotselinge opzegging, na de langdurige relatie met Vestia, heeft ons ten hoogste verbaasd." Mijnheer Staal, ik moet u erop wijzen dat dit in volstrekte tegenspraak is met wat u net zei. Dit is uw brief en u zei dat.

De heer **Staal**: Ja ja ja. Ik heb in die periode, toen ik dat gesprek hield, ook gelijk intern opdracht gegeven om de bankrekeningen bij ING te beëindigen. Toen ik die brief vervolgens kreeg -- volgens mij stond ik bij het secretariaat toen ik erover sprak -- zei ik: het is een beetje de omgekeerde wereld dat ze het bij ons opzeggen, want ik heb het juist bij hen opgezegd. Ik wilde er echter gewoon van af en was inmiddels met andere dingen bezig, en daarom heb ik gezegd: laat zitten; we gaan gewoon weg, dus componeer een brief. That's it. Nogmaals, ik heb er nooit een grotere issue van gemaakt dan de mededeling dat ING bij ons van de derivaten af wilde en dat ik daar een voorgesprek over heb gevoerd met de heer De Vries. De heer Wevers is bij dat gesprek aanwezig geweest. That's it. Dat is mijn reële herinnering.

De **voorzitter**: Maar we doen aan waarheidsvinding. Daarom staat u ook onder ede hier. U zei net dat u hebt opgezegd. We hebben echter een brief gezien van ING waarin het tegenovergesteld staat, met uw reactie: ik ben hoogst verbaasd dat u opzegt.

De heer **Staal**: Ik vertel u dat die brief door anderen is gecomponeerd, niet door mij. Het was voor mij dus absoluut geen issue meer. Dat kan ik nog een keer omstandig uitleggen, maar dit is het.

De **voorzitter**: Laat ik het kort houden, mijnheer Staal. Wij zullen nader naar deze kwestie kijken.

De heer **Staal**: Dat lijkt me prima.

De **voorzitter**: Dat gaan we zeer zeker doen. We worden nu heel vaak geconfronteerd met brieven die u hebt ondertekend, maar die volgens u door een ander zijn gestuurd of geschreven.

We gaan naar het volgende punt, uw beloning bij Vestia als enige directeur-bestuurder. Toen u daar directeur-bestuurder was, was er al vaker commotie, ophef, over de topsalarissen en beloningen in de corporatiesector. Dat ging ook over uw beloning. Daar hebben wij een aantal vragen over.

In 2010 bedroeg uw bruto jaarsalaris inclusief gratificatie die eigenlijk vast werd uitgekeerd, €380.000. Daar kwam een pensioenbijdrage bij. We spreken dan over €500.000 per jaar. Dat was uw positie in die jaren. Vond u dat zelf passend voor een directeur van een woningcorporatie? Nu is uw eigen mening echt heel relevant voor ons.

De heer **Staal**: Kijk, ik begrijp de commotie die daarover is ontstaan in de buitenwacht. Die is echter ontstaan in een ander tijdsgewricht. Ik moet gewoon teruggaan naar de situatie zoals die is ontstaan. Daaruit ontstaan namelijk ook de verplichtingen. Ik ga terug naar de jaren negentig. Nadat Vestia vele jaren actief en succesvol was geweest, kreeg ik in 1998 een voorstel van de raad van commissarissen om mijn inkomen te voorzien van een verhoging en een toekomstperspectief.

De **voorzitter**: Dat groeide naar €500.000. Was dat acceptabel?

De heer **Staal**: Nee, dat groeide niet naar €500.000, mijnheer Van Vliet. Er was in die tijd sprake van een salarisperspectief van €25.000 per maand, te bereiken in 2004. Dat zou in stappen kunnen plaatsvinden. Daar moet bij gezegd worden dat dit alleen maar mogelijk was bij uitstekend functioneren.

De **voorzitter**: Dat was dan €300.000, €25.000 per maand.

De heer **Staal**: Ja, keer 12.

De **voorzitter**: Oké. En toen?

De heer **Staal**: Die verhoging in 1998 was voor mij verrassend. Ik had er niet zelf om gevraagd. De argumentatie was dat men mij graag wilde behouden voor de organisatie. Als werknemer heb ik dat toen geaccepteerd. In die tijd was de huidige discussie over zaken als balkenendenormen überhaupt niet aan de orde. Nu zou het dus anders gezien worden. Ik denk ook dat de raad van commissarissen in deze tijd iets anders zou hebben voorgesteld. Maar dit was in 1998. Dat salaris is altijd alleen maar gecorrigeerd aan de hand

van de cao-afspraken die gemaakt zijn binnen de corporatiesector. Als de corporatiesector er in enig jaar 1%, 2% of 3% op vooruitging, werd dit ook toegepast op mijn salaris.

In 2002 of 2003, daaromtrent, is na een omvangrijke fusie met drie Rotterdamse corporaties besloten mijn salaris te voorzien van dat maximale perspectief, te weten die €25.000, met terugwerkende kracht tot, ik meen, 2001. U moet mij vergeven dat ik de exacte data niet weet, want het is inmiddels zo'n vijftien jaar geleden.

De **voorzitter**: Zeker, daarom ben ik blij dat wij het overzicht gewoon op papier hebben. Daar staan alle getallen op. Ik zie hier dat u in 2004 op €342.000 zat, exclusief pensioen. In de jaren daarna groeit dit door tot ruim €386.000 in 2011. Dit zijn cijfers die wij uit de systemen hebben gevorderd. Dat zijn dus de keiharde cijfers. Die zijn exclusief alle pensioenbijdragen. Paste die beloning bij een woningcorporatie? Vond u die, even los van de ontstaansgeschiedenis en datgene wat de werkgever u allemaal aanbood, passen bij een woningcorporatie?

De heer **Staal**: Ik denk dat u dan ook moet kijken naar de prestaties van de woningcorporatie en op welke manier zij het deed. Ik wijs u erop dat ik in de jaren negentig als corporatiedirecteur door andere organisaties ben benaderd om voor hen werkzaamheden te verrichten of om door hen te worden ingehuurd. Allereerst vroeg het ministerie van VROM mij om een stukje problematiek op te lossen van een corporatie in Capelle aan den IJssel. Men wist -- daar ben ik altijd heel open over geweest -- dat daarvoor een vergoeding werd betaald en is betaald en dat dit altijd verricht is via een besloten vennootschap, een bv die ik had opgericht en die al een tijd bestond. Er was ook toestemming om die te hebben.

De **voorzitter**: U zei net al dat je moet kijken naar de prestaties, ook naar die van de woningcorporatie. Dat is een duidelijk ja. U vond dat hoge salaris, het hoogste in de sector, wel passen bij uw positie als directeur van een woningcorporatie.

De heer **Staal**: U constateert nu zelf iets. Wat ik aan wil geven is dat ik in de huidige situatie, met alle discussie over inkomens et cetera, die commotie begrijp. Ik moet u echter mee terugnemen naar 1998. Mij is dit aangeboden als werknemer. Ik heb dat geaccepteerd. Vervolgens is er in 2004, op verzoek van de minister, een onderzoek gedaan door het Centraal Fonds naar de hoogte van de salarissen. Ik heb daar zelf, vrijwillig, aan meegedaan. Het was namelijk op vrijwillige basis. Als je iets niet wilde vertellen, hoefde je dat niet te doen. Ik heb het wel gedaan. Dat rapport is vervolgens aan de Tweede Kamer overhandigd. Daar is ook over gesproken. Ik heb er verder niets over gehoord. Er is geen brief, of wat dan ook, naar mij verstuurd. Men wist het en ik was daar ook volstrekt open in.

In 2004 werd ik wederom door het ministerie benaderd. Ik heb nooit actief iets gezocht. Ik werd benaderd met het verzoek of ik een offerte wilde uitbrengen om een aantal advieswerkzaamheden te verrichten voor het ministerie.

De **voorzitter**: Dat is prima, mijnheer Staal, maar toch ...

De heer **Staal**: Nee, ik ga u dat ...

De **voorzitter**: Nee, nee. Die advieswerkzaamheden zijn ons bekend, hoor. Dat blijkt uit het onderzoek. U hebt er ongetwijfeld heel hard voor gewerkt. De vraag is nogmaals als volgt. Voor uw werkzaamheden alleen bij Vestia verdiende u inclusief pensioen €500.000 per jaar. Is dat gewoon, passend bij die corporatie? Dat is echt de vraag.

De heer **Staal**: Mijnheer Van Vliet, u wilt alle feiten hebben.

De **voorzitter**: Ja, de feiten heb ik hier. Dat zijn de getallen van uw salaris.

De heer **Staal**: U weet dat ik twee uitgebreide voorgesprekken heb gehad, waarin ik u in meer dan zeven uur tijd zeer open alles heb verteld. Ik vind dat alles in het juiste perspectief moet worden geplaatst. U kunt persisteren in het noemen van een getal en u kunt mij daaraan koppelen, maar zonder

context is dat getal aanleiding om verkeerde conclusies te trekken. Ik gaf aan dat dit salaris mij is aangeboden. Daar had ik niet om gevraagd. Dat was bekend bij de politiek, zowel in 2004 als in 2006. In 2007 kreeg ik een brief van de minister dat hij de discussie over mijn inkomen als beëindigd beschouwde. We zitten nu in 2014 en u wijst er weer op. Ik begrijp dat er in 2012 en in 2014 anders naar wordt gekeken dan in 1998.

De **voorzitter**: Maar in 2006 zei minister Dekker tegen de commissarissen van Vestia: heren, kunt u niet wat doen om dat salaris te matigen? Er was commotie over. Mensen vonden het erg veel. Er waren Kamervragen over gesteld. De heer Lugte, voormalig lid van de kernraad die over uw beloning ging, heeft hier onder ede verklaard dat ze er niets aan konden doen, dat dit niet ging omdat Staal dat niet wilde. Tegen de minister hebben ze gezegd dat ze voor de toekomst zouden bekijken wat ze konden doen. Na 2006, na dat gesprek met de minister, is uw salaris iedere keer zelfs nog gestegen. Van die feiten gaan wij uit. Die cijfers hebben wij. De vraag was of dit uiteindelijk voor uzelf, met alles wat u hebt gedaan en gepresteerd, passend was voor een directeur van een woningcorporatie.

De heer **Staal**: Misschien moet ik u toch corrigeren. U doet nu een aantal uitspraken die in mijn ogen niet helemaal correct zijn. Vestia heeft een aantal afspraken gemaakt, zoals ze die ook gemaakt heeft met allerlei andere instanties. Het kenmerk is dat Vestia haar afspraken altijd nakomt. Vestia heeft ook met mij als werknemer een afspraak gemaakt. Ik heb alleen gevraagd aan de werkgever om de afspraken die hij met mij gemaakt heeft, na te komen. Dat heeft hij ook gedaan. De afspraak was dat ik een bepaald inkomen zou krijgen. Dat inkomen heb ik bereikt in 2003 of in 2001 met terugwerkende kracht. Vanaf dat moment is mijn salaris uitsluitend verhoogd met de cao-afspraken binnen de corporatiesector, niet anders. U suggereert dat er iets anders zou zijn, maar dat is in mijn ogen absoluut niet zo.

De **voorzitter**: We kijken gewoon naar de cijfers.

De heer **Staal**: Als u naar de cijfers kijkt, haalt u twee dingen bij elkaar. Mijn salaris bleef met die cao gewoon hetzelfde. Het enige is dat je te maken hebt met een fluctuerende pensioenpremie.

De **voorzitter**: Als dat alleen voortvloeit uit de cao, dan was die in ieder geval voor u extreem gunstig. Uit onze harde cijfers blijkt dat het salaris met meerdere duizenden per jaar steeg. Uiteindelijk sprong dat naar ruim €386.000. Ik zal deze discussie met u afronden.

De heer **Staal**: Met alle respect, mijnheer Van Vliet, 1% van €25.000 is al €2.500. Ik bedoel natuurlijk van €250.000.

De **voorzitter**: U had verreweg het hoogste salaris in de sector. Ik vraag u of u dat gepast vindt. Ik moet constateren dat u er eigenlijk gewoon omheen praat.

De heer **Staal**: Nee, ik praat er niet omheen. Ik heb gezegd dat ik als ik met de kennis van nu achterom kijk, de commotie begrijp. Als ik dit in de huidige situatie voorgeschoteld zou krijgen, zou ik er anders over denken.

De **voorzitter**: Oké, prima.

U verwees net naar de afspraken en u zei dat Vestia zich daar altijd aan hield. Welke pensioenafspraken zijn er met u gemaakt in de loop van de tijd? Misschien kunt u die kort samenvatten.

De heer **Staal**: Ik zal dat kort doen. Er was een eindloonregeling, gebaseerd op 70%. Dat was de afspraak.

De **voorzitter**: Is die daarna nog gewijzigd?

De heer **Staal**: In 2007 is gevraagd om een ander systeem te hanteren om de fluctuaties in de pensioenen af te kalven. Hierdoor zou mijn aanspraak niet anders worden. Ik heb gezegd: ik vind alles prima, mits ik op hetzelfde niveau blijf uitkomen.

De **voorzitter**: Dat vonden de commissarissen goed?

De heer **Staal**: Dat is ook gebeurd.

De **voorzitter**: Wie nam het initiatief voor die wijziging van het systeem?

De heer **Staal**: Die is niet van mij uitgegaan. Ik liep niet achter mijn salaris of mijn positie aan.

De **voorzitter**: Dan gaan we even naar de andere, met een duur woord, emolumenten, de andere financiële zaken die met u geregeld waren. Naast het salaris en de pensioenvoorziening had u per maand ook een vaste onkostenvergoeding van €500. U kon ook de kosten van uw privéauto declareren. Die kwamen, zo zien wij in de cijfers, uit op zo'n €2.500 gemiddeld per maand. Op een gegeven moment kreeg u een auto met chauffeur. U had ook een creditcard van Vestia die u kon gebruiken. In twaalf jaar tijd zien we opnames van in totaal €640.000.

Paste die onkostenvergoeding naar uw idee binnen de sobere en doelmatige bedrijfsvoering die ook in het BBSH is opgenomen als eis aan corporaties?

De heer **Staal**: ... Ja, en ik zal ook aangeven waarom. Mijn werkdagen begonnen meestal 's ochtends om zeven uur en eindigden ongeveer om tien uur, elf uur 's avonds. In die periode was ik niet thuis. Regelmatig kwamen er ook weekenden langs die werkdagen werden. Als ik kijk naar die €500 als representatievergoeding, om het maar zo te zeggen, constateer ik dat ik daar altijd ruim aan tekort ben gekomen, als het gaat om de uitgaven die ik uit eigen zak heb betaald.

De **voorzitter**: Ja, daar kwam natuurlijk die creditcard nog bovenop. Daar kom ik zo nog op. Was de raad van commissarissen op de hoogte van uw declaraties van autokosten, gemiddeld zo'n €2.500 per maand? Wist de raad dat?

De heer **Staal**: Ja, daar zijn ook afspraken over gemaakt. U noemde net even de chauffeur.

De **voorzitter**: Ja, die kwam daarna.

De heer **Staal**: Daar kan ik ook nog wel iets over zeggen. Toen ik in 1992 bij het woningbedrijf kwam, was er een auto met chauffeur. Ik heb toen gezegd dat ik die niet hoefde en dat ik zelf zou rijden. Dat heb ik ook altijd gedaan, tot 2008. De aanleiding hiervoor was dat iemand een ongeluk bij mij veroorzaakte. Ik zat vele honderden uren per jaar in de auto. Ik wilde die uren toch zo bedrijfseconomisch mogelijk gebruiken. Ik deed ook veel dingen in de auto. Van verschillende kanten heeft men mij toen gezegd dat het onverstandig was om met mijn werkuren zelf te rijden in de auto en heeft men gezegd dat ik een chauffeur moest nemen. Dat ongeluk was voor mij aanleiding om ermee te stoppen. Tot dan toe reed ik de auto altijd privé.

De **voorzitter**: Helder. Was de raad van commissarissen op de hoogte van de doelen en de omvang van de bestedingen met de creditcard?

De heer **Staal**: Dit werd altijd in de administratie opgenomen. Het was geen nieuws dat er een creditcard was. Er waren meer creditcards in de organisatie in omloop. Het klinkt natuurlijk als een groot bedrag, en dat is het ook. Daar sluit ik mijn ogen niet voor. Belangrijk is echter wat er met dat bedrag gedaan is. Een kleine ton van het totaalbedrag van de creditcard is door anderen terugbetaald aan Vestia, omdat het door een verzekering werd gedekt of anderszins, omdat ik met een gezelschap elders was en derden het hebben terugbetaald.

De **voorzitter**: Dan houden we nog €540.000 over.

De heer **Staal**: Dan nog houd je een groot bedrag over. Als ik snel even reken, kom je op ongeveer €45.000 per jaar. Per maand levert dat een bedrag op van bijna €4.000. De benzine werd altijd door de zaak betaald. Dat kwam neer op een kleine €1.000 per maand. Het kwam ook voor dat er

lunch- en dinerkosten van betaald werden. U kunt zich voorstellen dat als wij een keer buiten de deur of intern vergaderden, wij dat afsloten met een maaltijd. Ondergetekende trok dan altijd de creditcard. Als het directieteam vergaderde, ging het om een kleine twintig man. Als je met de raad van commissarissen op pad ging en na afloop een maaltijd nuttigde, ging het om forse bedragen. Eens in de zes weken hadden we een directieteamvergadering. Dan kom je ook al aan een dikke €1.000 per maand. Ik betaalde er ook de computerkosten en de telefoon van. Dat kwam op jaarbasis neer op zo'n €4.000. Dat zijn, in die orde van grootte, de bedragen. Daarnaast was er de post van reis- en verblijfkosten. Ik denk dat die gemiddeld zeker op €2.000 kwam.

De **voorzitter**: In het buitenland zien we ook dat er in totaal voor €65.000 contant geld is opgenomen met die creditcard. Wat was daar de reden van?

De heer **Staal**: Die is meerledig. Als directieteam hebben we een aantal keren een studiereis naar het buitenland gemaakt, om te bekijken hoe daar volkshuisvestelijke zaken werden opgepakt.

De **voorzitter**: Waar was dat? In Zuid-Afrika?

De heer **Staal**: Nee, dat was niet in Zuid-Afrika. Dat was in Engeland, in Berlijn en in Frankrijk. Daarvoor is geld opgenomen, om een aantal keren het verblijf en de onkosten daar te vergoeden. In Zuid-Afrika is geld opgenomen om de lokale reizen en verblijven te betalen. Ik weet dat dit twee keer was. Eén keer ben ik op verzoek van de gemeente Rotterdam naar Zuid-Afrika afgereisd om daar in een groot gezelschap na te denken over de woonverbeteringstaken, op uitnodiging van Rotterdam. Iedereen moest wel zijn eigen reis- en verblijfkosten betalen.

De **voorzitter**: U ging drie tot vier keer per jaar naar Zuid-Afrika, als bestuurder van HASA, een stichting die is opgezet om in Zuid-Afrika iets te doen met sociale huisvesting. U zei net dat u die creditcard ook in Zuid-Afrika

gebruikte als u daar was voor HASA. Klopt het dat u op dit moment nog de enige bestuurder bent van die stichting HASA?

De heer **Staal**: Dat klopt, maar misschien kan ik u mee terugnemen naar het begin, anders blijft dat misschien op een bepaalde manier hangen. De bemoeienis met HASA is als volgt tot stand gekomen. Medio negentiger jaren is aan mij gevraagd of ik ondersteuning wilde verlenen aan Zuid-Afrika.

De **voorzitter**: Dat is bekend. Dat hebben wij allemaal uitgezocht. Dat is echt bekend.

De heer **Staal**: Maar het blijft anders wel hangen. Ik hecht eraan om die feiten u toch ... Misschien ten overvloede. Tijdens het vooroverleg hebt u mij vragen gesteld en die heb ik uitgebreid beantwoord. Ik wil graag ervoor zorgen dat ik daar consistent in ben. Ik heb toen het verzoek gekregen. Dat heeft ertoe geleid dat men in Zuid-Afrika heeft nagedacht over de vraag hoe men een bijdrage kon leveren om de volkshuisvestingssituatie daar te verbeteren. Dat was qua geluid ook op de achtergrond te horen vanuit het ministerie: probeer technische ondersteuning et cetera te leveren.

De **voorzitter**: Toen hebben corporaties geld bij elkaar gebracht. Dat zit in de stichting.

De heer **Staal**: Wij hebben toen eerst bekeken welke behoefte er was in Zuid-Afrika. De gedachte was om de kennis van Nederland aan te wenden om lokaal corporaties op te tuigen. Uiteindelijk bleek dat het onvoldoende was om dit alleen maar met technische ondersteuning te doen. Additionele funding was dus gewenst. Wij hebben nagedacht over de manier waarop we dat zouden kunnen doen. Toen is er een beetje crowdfunding avant la lettre toegepast. We hebben een voertuig opgericht, namelijk HASA. HASA heeft toen zowel bij corporaties als bij andere instellingen en bij privépersonen financiën geworven.

De **voorzitter**: Bij het afscheid van de heer Noordanus als wethouder in Den Haag is er toch ook ingezameld voor HASA? Of niet?

De heer **Staal**: Ja, dat gebeurde op initiatief van de heer Noordanus zelf.

De **voorzitter**: Nu bent u de enige bestuurder. Kunt u als enige bestuurder nog beschikken over het resterende geld dat op de rekening van HASA staat?

De heer **Staal**: Het staat gewoon op de rekeningen. Het moet besteed worden aan volkshuisvestingscomponenten.

De **voorzitter**: Wie controleert dat?

De heer **Staal**: De accountants controleren dat.

De **voorzitter**: De accountants van HASA?

De heer **Staal**: Ja.

De **voorzitter**: Is dat een Nederlandse accountant?

De heer **Staal**: Dat wordt een Nederlandse accountant, ja.

De **voorzitter**: Kunt u ook zeggen wie?

De heer **Staal**: Mazars.

De **voorzitter**: Mazars, oké. Mijnheer Bashir, op dit punt?

De heer **Bashir**: Ik heb nog een paar vragen aan de heer Staal. Mijnheer Staal, ik wil met u teruggaan naar 2000 en 2002 en dan met name naar uw salarisontwikkeling. Uit ons onderzoek blijkt namelijk dat uw salaris tussen 2000 en 2002 is gestegen met meer dan €100.000 per jaar. De afspraken die

hierover zijn gemaakt, gaan terug naar 1998. Toen zat de heer Lugte in de raad van commissarissen, in de kernraad die hierover ging, samen met de voorzitter, de heer Remmerswaal. U zegt: mij is dat bedrag aangeboden. Kunt u mij vertellen hoe dat ging?

De heer **Staal**: Ja. Als u nog wilt weten waar dat plaatsvond, kan ik dat ook zeggen. Wij namen toen afscheid van het hoofd stafbureau. Daarvoor hadden wij een soort afscheidsreceptie georganiseerd. In de nazit van die afscheidsreceptie hebben de commissarissen mij gevraagd even te komen en hebben ze aangegeven dat ze zeer tevreden waren over de bereikte resultaten van de afgelopen jaren. Ze vonden dat ze hadden nagelaten te kijken naar een eventuele (salaris)ontwikkeling van mijn salaris. Dat wil zeggen, vanaf het begin, 1992, tot 1998, is dat niet gewijzigd. Er is alleen de trend gevolgd van de cao voor woningcorporaties. Toen hebben zij mij dat bedrag en het perspectief aangeboden.

De heer **Bashir**: Kunt u mij uitleggen hoe het volgens een cao mogelijk is dat een salaris met meer dan €100.000 per jaar stijgt, in één keer?

De **voorzitter**: In twee jaar tijd.

De heer **Bashir**: In twee jaar tijd?

De heer **Staal**: U vraagt mij eerst één ding, namelijk hoe dat salaris mij is aangeboden. Ik heb dat salaris geaccepteerd. Daar zat een perspectief in, dat het maximum bereikt zou worden in 2004. Wat er in 2002 of 2003 -- u moet mij maar vergeven dat ik het exacte jaartal niet weet -- is gebeurd, was het gevolg van de gerealiseerde fusie met de drie Rotterdamse corporaties. Daarmee kreeg de organisatie ook een heel andere omvang. De raad van commissarissen heeft mij toen aangeboden om het eindperspectief, dat in 2004 bereikt zou worden, naar voren te halen, met terugwerkende kracht tot 2001.

De heer **Bashir**: Dat is u toen aangeboden. Hebt u nog overwogen om te zeggen: nee, dit gaat wel heel erg ver; dit hoef ik niet; ik ben een sociale volkshuisvester en ik doe het niet alleen voor het geld? Hebt u dat nog overwogen?

De heer **Staal**: Voordat u de suggestie laat ontstaan dat ik dat alleen voor het geld heb gedaan, wil ik u erop wijzen dat ik in eerste instantie alleen maar getriggerd was om met volkshuisvestelijke prestaties Vestia verder op de kaart te zetten, en niets anders. Als mij iets wordt aangeboden, kan ik ernaar kijken en ja of nee zeggen. Wat voor mij op dat moment aan de orde was, is dat mij in 1998 een perspectief was geboden en als gevolg ...

De heer **Bashir**: Dat hebt u gezegd, maar u hebt dus niet overwogen om het niet aan te nemen.

De heer **Staal**: Nee. En als gevolg daarvan hebben mensen gezegd: dat perspectief halen we nu naar voren.

De heer **Bashir**: Dat perspectief betekende uiteindelijk meer dan €100.000 in een paar jaar tijd. Ik wil één stapje met u verder, naar 2006. Er ontstaat commotie. Er worden Kamervragen gesteld. Collega Van Vliet stelde u er net vragen over. We hebben soortgelijke vragen aan de heer Lugte gesteld, zoals: hebt u aan de heer Staal gevraagd om toch tegemoet te komen aan de maatschappelijke onrust die was ontstaan en een stapje terug te doen? De heer Lugte antwoordde: "Staal is niet zo'n man waar je een moreel beroep op kunt doen." Qua salaris dan. Wat is uw reactie daarop?

De heer **Staal**: U citeert iets en ik ben er niet bij geweest en ik herken dat verder niet. Het enige wat ik aangeef, is dat er gewoon een afspraak is gemaakt en dat Vestia die afspraak ook wenste na te komen.

De heer **Bashir**: U wenste die ook na te komen?

De heer **Staal**: Ik wenste die ook na te komen.

De heer **Bashir**: Dat is duidelijk.

De heer **Staal**: Voordat u daarmee eindigt, hecht ik eraan aan te geven dat het wel heel bijzonder is dat het ministerie mij in 2004 verzocht heeft om extra werkzaamheden te verrichten, in de wetenschap dat men wist wat mijn inkomen was. Dat was namelijk uit het onderzoek gebleken. Ik heb specifiek bij het ministerie gevraagd of het inderdaad de bedoeling was om mij in te huren. Ja, dat was het geval. In 2006 -- dan hebben we het alweer over een paar jaar later -- ontstond er opeens heel veel commotie en was er publiciteit over de hoogte van salarissen. Dat ging volledig voorbij aan de historie. Vestia heeft indertijd dat soort afspraken gemaakt. Een minister heeft in 2007 gezegd: akkoord, ik sluit de discussie. Nu beginnen we weer! Ik heb aangegeven dat ik met de kennis van nu de commotie begrijp. Dat is helder. Daar hoeft niemand mij op te wijzen. Aan de andere kant wijs ik erop hoe het tot stand is gekomen, dat ik daar niet zelf om gevraagd heb. Maar het is als werknemer ...

De heer **Bashir**: Toen u gevraagd werd om een stukje in te leveren, hebt u daar niet mee ingestemd, want het werd u aangeboden.

De heer **Staal**: U moet dan ook goed tegen het licht houden dat men in 2004 kennis had over mijn inkomen. Dezelfde organisatie, de overheid, vroeg mij om dingen voor haar te doen. In 2006, na alle commotie, werd er dan opeens gevraagd om het anders te bezien. Dat lijkt me, laten we zeggen, niet heel erg consistent.

De heer **Bashir**: U bent duidelijk, mijnheer Staal.

De **voorzitter**: Mijnheer Staal, we zijn een eind gevorderd met het openbaar verhoor. Sanitaire verplichtingen roepen. Ik schors de vergadering voor vijf minuten en daarna gaan we nog even door.

Schorsing 16.39 uur tot 16.48 uur

De **voorzitter**: Mijnheer Staal, wij hebben nog een paar vragen aan u, onder andere over de pensioenvoorziening. Bij uw vertrek kreeg u 3,5 miljoen bruto uitgekeerd. Zoals wij het hebben gereconstrueerd, ging het om een bedrag van 3,17 miljoen aan pensioen en nog een bedrag van €358.000 bruto jaarsalaris, inclusief vakantiegeld. Samen vormen die afgerond dat bedrag van 3,5 miljoen euro. Wie nam het initiatief om een overeenkomst te maken met dit bedrag, dat aan u uitgekeerd zou worden ongeacht de datum van uitdiensttreding? Die berekening was namelijk al eerder gemaakt, voordat u wegging. Wie nam het initiatief?

De heer **Staal**: Ik weet dat niet meer heel precies. Ik kan u wel zeggen waarom dit zo is ontstaan. In mijn arbeidscontract stond een clause dat ik in 2008 een afweging moest maken of ik nog wilde aanblijven, ja of nee. Diezelfde ruimte had de raad van commissarissen ook. Toen 2008 naderde, heb ik nagedacht over de vragen of het goed ging, of het nog lekker was, of ik nog fit genoeg was en meer in het bijzonder: vinden de stakeholders dat Vestia erbij gebaat is dat ik er nog zit of niet? Die afweging heeft ertoe geleid dat ik ook nog heb gekeken naar de opbouw van mijn pensioen, omdat dit op die eindloonbasis was afgestemd. Toen heeft mijn pensioenadviseur gezegd dat hij er nog even naar zou kijken. Vervolgens constateerden we dat er een tekort was, omdat er onvoldoende rekening was gehouden met de backserviceverplichting bij een salarisstijging. De raad heeft hiernaar gekeken. In 2010 of 2011 heeft de raad er nog meer naar gekeken.

De **voorzitter**: De commissarissen?

De heer **Staal**: De commissarissen. In 2011 heb ik, als gevolg van mijn ziekte, er serieus over nagedacht of ik nog in staat zou zijn terug te keren naar het bedrijf en de performance kon leveren die ik wilde leveren.

De **voorzitter**: Dat begrijp ik, ja. Waarom gingen die commissarissen er in 2010 of 2011 nog een keer mee aan de slag?

De heer **Staal**: Het was nog steeds niet afgerond, om het maar zo te zeggen. Het speelde al een hele tijd. Normaal gesproken had ik gedacht: ik zie wel; het komt wel. Maar in 2011 werd ik nogal nadrukkelijk geconfronteerd met de situatie dat je niet zeker weet of je nog een aantal jaren te gaan hebt. Dan wil je wel dat de dingen goed geregeld zijn voor je nabestaanden en dat ze niet moeten wachten op afspraken die al dan niet helder zijn.

De **voorzitter**: Dat begrijp ik, maar dat afkaarten op 3,5 miljoen, op één bedrag, wie heeft dat feitelijk gedaan?

De heer **Staal**: De raad van commissarissen heeft een extern bureau ingeschakeld -- ik meen me goed te herinneren dat dit Akkermans was -- om na te gaan of er sprake was van een gat of een tekort in de pensioenopbouw. Wat is de grootte daarvan? Die organisatie heeft dat ook gedaan.

De **voorzitter**: Dat is een pensioendeskundige?

De heer **Staal**: Dat zijn pensioenadviseurs. Zij kwamen toen op een ander bedrag uit dan het bedrag dat u net hebt genoemd. Zij kwamen uit op een bedrag van 4 of 4,5 miljoen euro. Daar ben ik zelf ook van geschrokken. Ik dacht: o jee, dat is toch wel heel erg gek. Ik heb mijn adviseur er ook nog een keer naar laten kijken. Die kwam op het bedrag van 3,17, dat u noemde.

De **voorzitter**: Wie was uw eigen adviseur dan?

De heer **Staal**: Pensioenadviseur Visschedijk. Ik heb toen aangegeven dat ik meer dan content was met dat lagere bedrag dat mijn pensioenadviseur had afgegeven. Vervolgens is dat ook ...

De **voorzitter**: Uitbetaald.

De heer **Staal**: ... de praktijk geworden.

De **voorzitter**: Ja. Dat was dus een pensioen ... Hoe zou u het zelf omschrijven? Een finale betaling van uw pensioenrechten? Hoe zou u die 3,17 miljoen zelf omschrijven?

De heer **Staal**: Die 3,17 miljoen was een tekort als gevolg van het, laten we zeggen, stabiel houden van de jaarlijkse premie, waardoor onvoldoende is ingecalculeerd dat er ook nog een stijging was. Dan heb je die backserviceverplichting. Die had je normaal gesproken altijd wel, maar die zorgde ervoor dat je schommelingen zou krijgen in de verantwoording van je inkomen.

De **voorzitter**: Buiten dat bedrag van 3,17 miljoen, dat toen in één keer, na inhouding van loonheffing, werd betaald, hebt u daarnaast nog gewoon pensioenrechten bij Vestia opgebouwd. Klopt dat?

De heer **Staal**: Dat bedrag is gewoon aan het einde, in 2012, uitgekeerd en dan stopt ook de pensioenopbouw.

De **voorzitter**: Laat ik de vraag zo stellen. U hebt nu die 3,17 gekregen, maar als u 65 jaar wordt, of wat uw pensioenleeftijd oorspronkelijk was, krijgt u dan nog maandelijks iets van Vestia wat ergens is opgebouwd? Of zit dat allemaal in die 3,17?

De heer **Staal**: Ik krijg niks van Vestia.

De **voorzitter**: Dat zit dus in die 3,17?

De heer **Staal**: Ja.

De **voorzitter**: Uw totale pensioenpositie?

De heer **Staal**: Misschien moet u dit even verklaren, want ik begrijp uw vraag niet.

De **voorzitter**: De vraag was vrij helder. U zei zelf dat die 3,17 miljoen het totale bedrag was om al die schommelingen op te vangen en dat er jaarlijks niet voldoende werd ingehaald met de stijging van het salaris. Dat is dus dat bedrag. Mijn vraag is of er naast deze eenmalige uitbetaling nog een ander pensioen komt, een pensioen dat u opgebouwd hebt. Dat is gewoon de vraag.

De heer **Staal**: Ik heb bij Vestia geen ander pensioen. Bij Vestia is een bedrag opgesteld. Dat bedrag is geparkeerd bij een verzekeringsmaatschappij. Ik moet eigenlijk zeggen: bij een pensioenfonds. Vestia heeft laten berekenen welk bedrag ik tekort zou komen en dat is gefourneerd.

De **voorzitter**: Een ander bedrag aan opgebouwd pensioen uit de Vestiaperiode kunt u dus niet meer tegemoetzien? Dat is uw heldere antwoord?

De heer **Staal**: Ik heb bij Vestia geen ander pensioen.

De **voorzitter**: Nee, oké, dan is dat helder. Kunt u de maatschappelijke verontwaardiging begrijpen over het feit dat u na het debacle bij Vestia wegging met een bedrag van 3,5 miljoen? Kunt u begrijpen dat mensen dat toch zien als een vertrekregeling?

De heer **Staal**: Ja natuurlijk. Het heeft mij ook ernstig gestoord dat men dat koppelde aan een soort vertrekregeling. In mijn arbeidscontract had ik een vertrekregeling, maar daar heb ik van afgezien. Dat heb ik gewoon niet gedaan.

De **voorzitter**: Voor alle duidelijkheid, wat was dat?

De heer **Staal**: Het ging om een aantal jaarsalarissen. Als ik me niet vergis, ging het om een aantal tussen de vier en vijf.

De **voorzitter**: Maar bij die 3,5 zit nog wel één jaarsalaris.

De heer **Staal**: Ja, dat was ter afwikkeling van de andere afspraken die in het arbeidscontract stonden in 2008. Toen is er een, zoals dat heet, dadingsovereenkomst opgesteld om over en weer overal van af te zijn. Nou, dat is klaar.

De **voorzitter**: U zegt dat u de maatschappelijke verontwaardiging begrijpt, omdat men er een vertrekregeling van maakte in de perceptie. Begrijpt u überhaupt dat mensen naar het bedrag kijken en dan denken: jongens, jongens?

De heer **Staal**: Zo is het ook. Ik moet ook zeggen dat dit bedrag een brutobedrag is. Uiteindelijk is minder dan de helft bij mij terechtgekomen. De andere helft is keurig netjes direct afgedragen aan de Belastingdienst.

De **voorzitter**: Maar u begrijpt de verontwaardiging bij derden?

De heer **Staal**: Ik begrijp de verontwaardiging. Ik probeer alleen het juiste perspectief te schetsen, op welke manier dat tot stand is gekomen.

De **voorzitter**: Stel, mijnheer Staal, dat hier zes huurders van Vestia zouden zitten, in plaats van een enquêtecommissie. Hoe zou u dit aan hen uitleggen?

De heer **Staal**: Ik zou dat op eenzelfde manier proberen uit te leggen aan hen. Ik hoop dat men aan die kant van de tafel ook het juiste beeld heeft van de volkshuisvestelijke prestaties van Vestia door de jaren heen. In de afgelopen twintig jaar is er namelijk door huurders van Vestia altijd met plezier gewinkeld bij Vestia. De kwaliteit van de woningvoorraad van Vestia was zeer goed. Dat geldt ook voor de initiatieven, de bewonersondersteuning en de dienstverlening die Vestia leverde.

Ik kan u in dat verband nog het volgende aanreiken. In 2006 ontstond er commotie over mijn inkomen. Ik begrijp dat er toen allerlei krachten

ontstonden om er iets over te melden of om er iets over te willen weten. Er is toen uitvoerig bekeken -- dat is op zich een heel logische reactie -- of de hoogte van een salaris ook gekoppeld kan worden aan het slecht functioneren van een organisatie, bijvoorbeeld dat de dienstverlening, de kwaliteit en de producten van de organisatie niet goed zijn, of dat je een slechte werkgever bent. Noem maar op. Er is uitvoerig aan mijn bewonersorganisaties gevraagd wat zij vonden van het salaris van de directeur-bestuurder van Vestia. Men heeft daar niet op geantwoord op de manier die de vraagsteller klaarblijkelijk verwachtte. Ze zeiden namelijk: we zijn tevreden over de manier waarop hij het doet, en hij verdient het.

De **voorzitter**: Die €500.000 en ... ?

De heer **Staal**: In dat verband wijs ik erop dat de gemiddelde bestuurskosten bij Vestia per wooneenheid ongeveer de laagste zijn in Nederland. Ik wijs u er ook op dat de huurverhoging bij Vestia in die jaren altijd een van de laagste was.

Er is ook aan de ondernemingsraad bij Vestia gevraagd: wat vinden jullie ervan dat jullie directeur zo veel verdient? Daar heeft men een voor mij bijzonder antwoord op gegeven: wat ons betreft verdient hij het dubbele; hij verdient het; punt.

De **voorzitter**: U noemt het zelf een bijzonder antwoord. In de commotie die we als enquêtecommissie zien in het brede maatschappelijke veld om ons heen, ligt die perceptie echt anders. Het gaat niet alleen over uw totale jaarsalaris van €500.000 inclusief pensioen, dat veruit het hoogste was van de hele sector, maar het gaat over het feit dat Vestia omviel, dat 2 miljard euro was verdampt, terwijl u wel 3,5 miljoen euro meekreeg, al is dat dan bruto. Ik denk dat veel mensen zouden wensen dat ze dat meekregen. Die commotie heeft toch plaatsgevonden.

De heer **Staal**: Die commotie ...

De **voorzitter**: Mijnheer Staal, u zegt dat u hetzelfde zou zeggen als u tegenover de huurders van Vestia zou zitten. Vestia was een mooie corporatie, met prachtige projecten, maar achteraf gezien is Vestia wel praktisch ten onder gegaan. Zij ging heel raketings langs de afgrond. Heel veel andere mensen moesten geld bijbetalen. U hebt daar al die jaren gezeten als eindverantwoordelijk directeur-bestuurder. U was daar echt de baas. Hebt u zelf ergens spijt van? Kijkend naar die teloorgang van Vestia. Ik vraag het echt aan u.

De heer **Staal**: Ja, en ik geef u en uw collega's ook antwoord. Ik kijk ernaar in de situatie waarin ik nu zit. Er gaat geen dag, geen minuut voorbij of ik moet denken aan de situatie waarin Vestia terecht is gekomen. Dat doet mij meer dan pijn. Die pijn geldt niet zozeer mijzelf, maar die geldt ... Laten we zeggen dat ik het niet zeg in volgorde van belangrijkheid. Vestia is een geweldige corporatie geweest en is dat nog steeds. Vestia heeft geweldige volkshuisvestelijke inspanningen geleverd. Dat was alleen mogelijk dankzij de inzet van veel mensen die bij Vestia werkten. Die werkten met plezier, ambitie en hart en ziel voor hun organisatie. Ik vond het geweldig om daaraan leiding te mogen geven. U mag van mij weten dat het mij verscheurt dat die mensen getroffen worden door de verwickelingen rondom de derivaten. Dat doet mij meer dan pijn. Ik wilde dat ik de tijd in dat opzicht kon terugdraaien. Ik wilde dat ik dingen had kunnen zien of had gezien. Die tijd kan ik niet meer terughalen.

Dat geldt evenzeer voor de huurders. Ik heb er altijd voor gezorgd dat de organisatie openstond voor huurders. Daar is vriend en vijand het over eens. Wat dat betreft ben ik er meer dan trots op dat de medewerkers van Vestia die producten aan die mensen hebben geleverd. Het was een stabiele en zeer betrouwbare organisatie, die ook haar nek uitstak om ervoor te zorgen dat allerlei maatschappelijke ontwikkelingen gekeerd konden worden naar het goede.

De **voorzitter**: U hebt er verdriet van, maar hebt u er ook spijt van?

De heer **Staal**: Spijt is voor mij ... Het doet mij pijn. "Spijt" vind ik een heel moeilijk begrip. Ik wilde dat het anders was gelopen. Ik maak me in die zin ook elke dag zorgen om wat mensen is overkomen. Zo oprecht als ik altijd bezig ben geweest om de juiste volkshuisvestelijke prestaties voor Vestia weg te zetten, zo oprecht zit ik ook in deze discussie en in mijn houding naar de mensen en naar de huurders toe. Vestia is en blijft voor mij een onuitwisbaar belangrijk element. Ik vind het waanzinnig jammer dat ik niet betrokken ben geweest bij de wijze waarop Vestia het had kunnen afhandelen. U noemde herhaaldelijk die 2 miljard. Tegelijkertijd hebt u ook aangegeven dat u ook onderzoek doet naar de vraag of die 2 miljard wel op de juiste manier tot stand is gekomen. Of dat niet op een andere manier ...

De **voorzitter**: Mijnheer Staal, de afronding was natuurlijk ... Het is verloren gegaan. Ik stel aan uzelf vragen over uw eigen rol, uw eigen gevoel. U zegt dat u er verdriet van hebt en ik vraag u of u er ook spijt van hebt. U zegt dat u dat een moeilijk begrip vindt. Ik hoor u dat dus niet zeggen. U zegt alleen dat u er verdriet van hebt.

De heer **Staal**: Ik weet niet wat u met "spijt" bedoelt.

De **voorzitter**: Heel simpel. Zou u achteraf dingen anders hebben gedaan in uw rol als eindverantwoordelijk directeur-bestuurder?

De heer **Staal**: Met de wetenschap achteraf zou het een blamage zijn. Als je het toen geweten had, had je het anders gedaan. Dat is helder. Vestia was er altijd op gericht om na te denken over de vraag op welke wijze zij de dingen die zij vandaag deed, morgen beter kon doen. Terugkijkend zijn er natuurlijk momenten in de discussie die mij tot een andere koers hadden laten komen. Natuurlijk. Als u dat "spijt" noemt, is dat wel de spijt die ik u wil aanreiken.

De **voorzitter**: Mijnheer Bashir, nog aanvullend?

De heer **Bashir**: Mijnheer Staal, de voorzitter vroeg u net of u nog andere pensioenpotjes hebt naast het bedrag dat u in 2012 hebt gekregen. U zei dat

u bij Vestia niet nog een potje had, maar u hebt wel jarenlang een pensioenbijdrage gekregen. Kunt u bevestigen dat u naast het bedrag dat u in 2012 hebt gekregen ...

De heer **Staal**: U bedoelt die bijdragen ... Die zijn allemaal afgestort in het pensioenfonds.

De heer **Bashir**: Dus naast het bedrag van 3,5 miljoen hebt u ook nog jarenlang pensioenpremie gekregen van Vestia?

De heer **Staal**: Ik denk dat ik u even correct moet informeren. Vestia heeft altijd een bepaald bedrag betaald. Dat is uiteindelijk naar een verzekeringsmaatschappij gegaan. Het geld dat daar stond, leverde bij de beoordeling in 2008 en in 2010 een tekort op. Dat tekort is door Akkermans begroot op vier komma zoveel, en door mijn pensioenadviseur op 3,17.

De heer **Bashir**: Hoe hoog is dat bedrag dat in het verzekeringsbedrijf zit?

De heer **Staal**: Bij het pensioenfonds? Dat zal ook een paar miljoen zijn.

De heer **Bashir**: Dus naast die 3,17 miljoen, hebt u nog een paar miljoen?

De heer **Staal**: U kunt zelf constateren aan de hand van ... Ik heb die bedragen echt niet letterlijk in mijn hoofd zitten. Akkermans is uitgegaan van het reeds uitbetaalde geld. In de berekeningen kwam men tot de conclusie dat er een tekort was.

De heer **Bashir**: Hoeveel had het moeten zijn?

De heer **Staal**: Het had moeten zijn: ergens rond de 6 miljoen.

De heer **Bashir**: En nu is het weer 6 miljoen, dus 3,17 miljoen ...

De heer **Staal**: Nee, het is natuurlijk op een andere manier afgerekend. Een gedeelte is ondergebracht bij een pensioenfonds. Dat staat daar gewoon. Het andere gedeelte is in één keer met de Belastingdienst afgeregeld. Dat staat dus niet bij dat pensioenfonds.

De heer **Bashir**: Nee, dat staat op uw rekening. Of stond.

De heer **Staal**: Stond ja.

De heer **Bashir**: We weten natuurlijk niet wat daarmee gebeurd is. Mijnheer Staal, u was op 31 januari 2012 voor het laatst werkzaam bij Vestia. Op die dag is het nettobedrag van die 3,5 miljoen bruto overgemaakt naar uw rekening. Hoe hebt u het voor elkaar gekregen dat dit op de laatste dag van uw werkzaamheden heeft plaatsgevonden?

De heer **Staal**: In uw vraag proef ik alsof ik bewust anderen heb aangegeven dat dit zo moest gebeuren. Er was gewoon sprake van het einde van de arbeidsovereenkomst. Er stond geld op een derdenrekening. Dat geld wilde Vestia ook keurig netjes hebben, want dat geld was al gestort. U weet waarschijnlijk ook precies hoe dat ging. Ik moest toestemming geven aan de organisatie waar die derdenrekening was, om dat geld terug te storten naar Vestia, zodat Vestia mij ook betaalde. Het is een soort kruispostentraject geweest. Dat heb ik ook gedaan. Dat was op verzoek. Het stond ook in de afspraken met Vestia.

De heer **Bashir**: Wij vinden het wel opmerkelijk. Wij hebben namelijk naar de feiten gekeken op 31 januari 2012. Uit ons onderzoek blijkt dat er om 16.22 uur een fax van u binnenkomt bij Vestia, waarin staat dat u overgaat tot het ontbinden van de arbeidsovereenkomst. Vervolgens wordt om 16.59 uur een bedrag van 3,5 miljoen ingevoerd in de computer. Om 17.02 uur wordt dat bedrag getekend en uitbetaald. Dus binnen een halfuur wordt dat bedrag overgemaakt. Ik vraag me af of er ook nog telefoontjes zijn geweest tussen u en mensen binnen Vestia met de boodschap: hé schiet op, maak dat geld over naar mij.

De heer **Staal**: Ik heb niemand daar aan een lijntje zitten. Men wilde keurig netjes de zekerheid hebben dat ik de gelden die bij de derdenrekening stonden, vrij zou geven. Dat zou eigenlijk per kerende post moeten. Die zekerheid wilde men ook hebben. Die heb ik ook gewoon geboden. Dat dit in een kort tijdsbestek is geweest, lijkt me heel erg helder.

De heer **Bashir**: Die uitbetaling van 3,5 miljoen is binnen een halfuur gebeurd. Wij hebben vanochtend aan de heer Erents gevraagd: stel dat dit bedrag niet op de bewuste 31 januari 2012 was overgemaakt, hadden jullie dan het geld ook overgemaakt naar de heer Staal? Hij antwoordde: "Ik had het niet overgemaakt. Laat de heer Staal maar achteraan in de rij aansluiten, want ik had niet eens geld om papier te kopen voor mijn printer. Ik had geen geld om de salarissen uit te betalen op het kantoor, dus de heer Staal had naar de rechter moeten gaan." Dan is het wel opmerkelijk dat op de laatste dag voordat u weggaat bij Vestia dat bedrag van 3,5 miljoen wordt overgemaakt. Maar u zegt: dat is allemaal toeval?

De heer **Staal**: Ja, in uw vraagstelling proef ik een bepaalde suggestie. Daar ben ik niet van. Het is gegaan zoals het is gegaan. Er zijn wensen van Vestia geweest. Ik heb daar afspraken over gemaakt met de juridisch adviseur van Vestia om ervoor te zorgen dat het geld onmiddellijk werd vrijgegeven door de organisatie die die derdenrekening had. Dat is het. Voor mij was het op dat moment het afsluiten van een hoofdstuk. U kunt zich voorstellen dat als je 23, 24 jaar zo nauw betrokken bent geweest bij het wel en wee van de organisatie, de wijze waarop er een einde aan komt absoluut nogal heftig is.

De **voorzitter**: Tot slot heeft collega Mulder nog een vraag.

De heer **Mulder**: Mijnheer Staal, ik heb vanmiddag goed naar u geluisterd. U hebt gezegd dat iedereen over uw schouder meekeek. U hebt gezegd dat de externe omgeving altijd lovend was over Vestia. U hebt gezegd dat u altijd zorgvuldig en binnen de regels hebt gehandeld. Kunt u als verantwoordelijk

bestuurder van Vestia in drie begrijpelijke zinnen aan de huurders van Vestia uitleggen hoe dan toch 2.000 miljoen euro heeft kunnen verdampen?

De heer **Staal**: Ik zou dat graag willen uitleggen, als ik precies weet wat het onderzoek dat op dit moment gehouden wordt, als uitkomst heeft en of dat bedrag van 2 miljard -- dat is enorm -- inderdaad het bedrag is wat het had kunnen of moeten zijn. Daar kan ik geen oordeel over geven. Ik kan alleen zeggen dat het Rijk veel geld beschikbaar heeft gesteld om de banken te ondersteunen toen de banken in problemen kwamen. Waar het bij Vestia om ging, is dat zij voldoende financiële middelen, liquide middelen, moest hebben om aan de collateralverplichting te voldoen. Dat wil zeggen dat zij geld dat de banken als claim hadden, op hun rekening, maar wel bij die bank moest uitzetten. Dat geld levert extra rentelasten op. Dat zijn kosten voor Vestia. Dat eindigt echter op het moment dat zo'n collateral, je derivaat dus, eindigt. Dan komt dat geld terug. Wat je zou kunnen onderzoeken, is hoeveel geld er nodig was geweest om aan die collateralverplichting te voldoen. Wat waren dan de rentelasten die dat tot gevolg had? Mogelijk is er dan een andere uitkomst.

De heer **Mulder**: Dank, ik heb het beeld nu wel helder.

De **voorzitter**: Dank, mijnheer Mulder. Mijnheer Staal, het was een lange zit. Dat was ook nodig. Het is een rampzalig gebeuren geweest.

Sluiting 17.17 uur